

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Sosiaali- ja terveyspalvelujen myöntämisen perusteet

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Sisällys

Johdanto	3
Muutoshistoria	4
1. Aikuisten mielenterveys- ja riippuvuuksien hoidon kuntouttavien asumispalveluiden myöntämisen perusteet	5
2. Sosiaalihuoltolain mukaisten tukipalveluiden ja kotihoidon myöntämisen perusteet	6
3. Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon myöntämisen perusteet	11
4. Lapsiperheiden ammatillisen kotipalvelun myöntämisen perusteet	13
5. Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumisen tuen myöntämisen perusteet	15
6. Sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet	17
7. Omaishoidon tuen myöntämisen perusteet	21
8. Vammaispalvelujen myöntämisen perusteet	29
9. Ammatillisen tukihenkilöpalvelun myöntämisperusteet aikuisten sosiaalityössä	41
10. Tukihenkilötoiminnan myöntämisperusteet ja maksettava tukihenkilöpalkkio vammaisten sosiaalityössä	42

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Johdanto

Kainuun hyvinvointialueen toiminta käynnistyi 1.1.2023. Tähän asiakirjaan on koottu Kainuun hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelujen myöntämisen perusteet.

Toiminnan käynnistymisen myötä on asiakkaille myönnettävien eri palvelujen myöntämisen perusteet yhdenmukaistettu. Palvelujen myöntämisen perusteiden määrittelyssä on noudatettu kunkin palvelun lainsäädännön velvoitteita.

Palvelujen myöntämisen perusteet on yhdenmukaistettu palveluittain siten, että ne kohtelevat Kainuun hyvinvointialueen asiakkaita yhdenmukaisesti ja asiakkaiden tarpeenmukaiset palvelut järjestetään yhteneviin perusteisiin pohjautuen. Palvelua koskevat asiakasmaksut määräytyvät Kainuun hyvinvointialueen asiakasmaksujen mukaisesti.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

1. Aikuisten mielenterveys- ja riippuvuuksien hoidon kuntouttavien asumispalveluiden myöntämisen perusteet

Aikuisten mielenterveyspalveluiden ja riippuvuuksienhoidon alueella asiakkaan/potilaan hoidon/kuntoutuksen tarve määritellään hoitokokouksissa ja tapauskohtaisessa moniammatillisessa työryhmässä yhdessä asiakkaan/potilaan ja hänen läheistensä kanssa yksilöllisesti, monipuolisesti ja laaja-alaisesti. Apuna voidaan käyttää toimintakyvyn arviointi esim. RAI. Tehdään hoito-/kuntoutussuunnitelma.

Palvelut/hoito pyritään järjestämään mahdollisimman pitkälle asiakkaan/kuntoutujan omaan kotiin. Sellaisessa tilanteessa, jolloin kotona oleminen ei onnistu olemassa olevien avohoitomahdollisuuksienkaan avulla, mietitään yhdessä (tapauskohtainen työryhmä ja potilas läheisineen) mahdollista asumispalvelun tarvetta. Tutustutaan asiakkaan historiaan, tarvittaessa ollaan yhteydessä omahoitajaan, arvioidaan asiakkaan/potilaan tilannetta ja mietitään yksilöllisesti millainen asumispalvelupaikka olisi kullekin paras mahdollinen. Ryhmä tekee päätöksen asumispalvelupaikasta.

Asiakkaan vointia ja hoidon/kuntoutuksen tarvetta arvioidaan vähintään vuosittain tai tarpeen mukaan tilanteen muuttuessa ja tehdään uusi hoito/kuntoutussuunnitelma. Arvioinneissa siirto kevyempiin palveluihin on aina pidettävä tavoiteltavana vaihtoehtona.

Palvelun myöntämisen perusteet

- avohoito ja kotiin vietävät tukipalvelut riittämättömät
- kotona pärjääminen ei onnistu, henkilö ei kykene em. palveluiden tuellakaan huolehtimaan ravitsemuksestaan, lääkehoidostaan ja/tai turvallisuudestaan
- sairaalahoidon tarvetta ei ole
- esim. pelkotilat tai jatkuva suicidin uhka
- päihdeongelmaisten kanssa haasteet, että tulee ongelmia ympäristön kanssa, esim. väkivallan uhka
- jako kuntouttavaan tuettuun asumiseen, kuntouttavaan palveluasumiseen ja kuntouttavaan tehostettuun palveluasumiseen (ympäri vuorokautinen), tarveperusteinen selviääkö yön ajan ilman henkilökunnan tukea
- pyritään aina tarpeenmukaisesti mahdollisimman kevyen tuen piiriin.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

2. Sosiaalihuoltolain mukaisten tukipalveluiden ja kotihoidon myöntämisen perusteet

Yleistä kotona asumista tukevista palveluista

Kotona asumisen tukemiseksi henkilö voi saada palveluperusteet täyttäessään sosiaalihuoltolain mukaisia tukipalveluja ja/tai kotihoitoa.

Tukipalveluilla ([790/2022,19 §](#)) tarkoitetaan palveluja, joilla luodaan ja ylläpidetään henkilön kodissa sellaisia olosuhteita, että hän voi suoriutua jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista mahdollisimman itsenäisesti sekä palveluja, joiden avulla henkilö voi saada hyvinvointia tuottavaa sisältöä elämäänsä.

Tukipalveluina järjestetään henkilön yksilöllisen tarpeen mukaan: ateriapalvelua, vaatehuoltopalvelua, siivouspalvelua, asiointipalvelua, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää tai tukevaa palvelua. Tukipalveluja järjestetään henkilölle, joka tarvitsee niitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Lisäksi tukipalveluja järjestetään henkilölle, joka tarvitsee niitä erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella.

Kotihoidolla ([790/2022,19 a §](#)) tarkoitetaan palvelua, jolla huolehditaan, että henkilö suoriutuu jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista kodissaan ja asuinympäristössään.

Kotihoitoon kuuluu asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukainen

1. hoito ja huolenpito,
2. toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä ja ylläpitävä toiminta,
3. muu kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu henkilön suoriutumista tukeva toiminta,
4. [terveydenhuoltolain 1326,2010, 25 §:ssä](#) tarkoitettu kotisairaanhoido.

Kotihoitoa järjestetään henkilön tarpeen mukaan vuorokaudenajasta riippumatta niin kauan kuin se on inhimillistä, turvallista ja asiakkaan kokonaistilanne huomioiden tarkoituksenmukaista.

Ennakoivalla työllä, varhaisella välittämällä, tuki- ja teknologiapalveluilla pyritään tukemaan asiakkaan kotona asumista ja ennalta ehkäisemään raskaampaa palveluiden tarvetta. Palvelujen tuottamistapaan voivat vaikuttaa maantieteellinen etäisyys, palvelujakson kesto, kotikäyntien toistuvuus, asumisympäristö ja asiakkaan muut palvelut. Palvelujen järjestämisessä huomioidaan myös käytettävissä olevat resurssit.

Palvelutarpeen arviointi

Asiakkaan hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevien palveluiden tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti ja laaja-alaisesti yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa/ läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa. ([Laki iäkkään henkilön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudesta 980/2012](#)). Toimintakyvyn arvioinnissa huomioidaan tukea tarvitsevan henkilön omat voimavarat ja se, miten hän selviytyy jokapäiväisistä toiminnoista itsenäisesti ja missä hän tarvitsee ulkopuolista apua.

Palvelutarpeen arvioinnin tekee asiakasohjaaja. Palvelutarve arvioidaan lain mukaisessa määräajassa. Henkilön oman osallisuuden huomioiminen hoidon ja palveluiden arvioinnissa ja suunnittelussa korostuvat, asiakkaan omat näkemykset ja mielipiteet kirjataan asiakassuunnitelmaan. Palvelutarvetta

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

selvitettäessä huomioidaan asiakkaan tarpeen mukaan omaisen ja läheisen antama apu sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palvelut.

Palvelutarvetta selvittäessä huomioidaan asiakkaan tarpeen mukaiset apuvälineet, joiden avulla asiakas suoriutuu arjesta, itsenäisesti tai omaisen / läheisen antaman avun turvin. Teknologialla tuotetut palvelut ovat ensisijaisia, jos asiakkaalla on haasteita ns. välinetoiminnoissa (RAI / IHIER-C) ja toisaalta voimavaroja teknologian käyttöön; asiakas tulee tuetuksi ohjauksella.

Asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa käytetään RAI- arviointia ja tarvittaessa muita luotettavia arviointimenetelmiä (esim. MMSE-muistitesti). Palveluja myönnettäessä RAI-arvojen tulee olla korkeampia kuin seuraavissa osa- alueissa on määritelty:

- arjessa suoriutuminen, rajoitettu avuntarve päivittäisissä toiminnoissa; ADL-H ≥ 1
- tarvitsee paljon apua välinetoiminnoissa IHIER-C ≥ 3
- kognition (muisti, aistit) lievä heikkeneminen; CPS ≥ 2
- vähintään kohtalainen palvelutarve, MAPLe 5 vähintään 3

Kokonaisarvioinnissa henkilöt, joiden RAI-arvot ovat edellä mainittuja matalammat ja palvelutarve on vähäinen, ohjataan ensisijaisesti yksityisten palvelujen piiriin.

Käytössä olevien toimintakykymittareiden arvot ovat palveluita suunniteltaessa suuntaa antavia eikä yksittäisen myöntämisperusteen täytyminen määritä palveluun hyväksymistä, vaan lopullinen päätös tapahtuu aina laaja-alaisen kokonaisarvion pohjalta. Päätöksenteossa käytetään sosiaalihoitolain mukaista yksilökohtaista harkintaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja edun niin edellyttäessä. Todetun palvelutarpeen pohjalta laaditaan asiakassuunnitelma.

Asiakassuunnitelma

Palvelutarpeen arviointia täydennetään asiakkaalle laadittavalla asiakassuunnitelmalla, ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma laaditaan yhdessä asiakkaan kanssa [Sosiaalihoitolain 36 §:n 4 ja 5](#) momentin mukaisesti.

Kotihoidon palvelut alkavat kotihoidon määräaikaisella arviointijaksolla, jonka aikana asiakkaan asiakassuunnitelma tarkentuu. Mikäli arviointijakson päättyessä asiakkaalla jatkuvat kotihoidon palvelut, suunnitelma päivitetään asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti ja se tarkistetaan vähintään puolivuositain. Kotihoidon käyntiaikojen suunnittelussa otetaan huomioon asiakkaan toivomukset ja tosiasialliset tarpeet mahdollisuuksien mukaan.

Asiakassuunnitelmaan kirjataan asiakkaan omat tavoitteet ja toiveet sekä vastuut (asiakas/ omaiset/ läheiset/ muu taho/ kotihoito) ja konkreettiset keinot näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Asiakasta kannustetaan ja ohjataan suunnitelman toteuttamisessa. Suunnitelman tekemiseen voi osallistua asiakkaan niin halutessa omainen/läheinen. Asiakassuunnitelmassa määritellään palvelut ja tukitoimet, joiden avulla mahdollistuu asiakkaan hoito – ja huolenpito ja kotona asuminen. Lääketieteellisestä hoitosuunnitelmasta vastaa lääkäri. Asiakkaalta pyydetään kirjallinen sitoumus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen yhteiskäyttöön. Asiakastiedot kirjataan tietosuojasäädösten mukaisesti

Tukipalvelut (SHL 19 §)

Tukipalvelut on tarkoitettu tukemaan kotona selviytymistä, eivätkä ne edellytä säännöllisen kotihoidon tarvetta. Tukipalvelujen avulla turvataan asiakkaan itsenäistä selviytymistä kotona. Tukipalvelut perustuvat asiakkaan palvelutarvearvioon, jossa huomioidaan asiakkaan toimintakyvyn ja itsenäisen selviytymisen lisäksi hänen omaistensa ja muiden läheisten mahdollisuus osallistua asiakkaan

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

auttamiseen.

Ateriapalvelu on tarkoitettu henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut joko tilapäisesti tai pysyvästi. Henkilö ei pysty itse valmistamaan ateriaa eikä kykene järjestämään ruokailuaan muulla tavoin. Ateriapalvelun tuottajat toimittavat ateriat asiakkaan kanssa sovittuun paikkaan.

Vaatehuollon, siivouspalvelun ja asiointipalvelun myöntämisperusteet

Vaatehuoltoa, siivouspalvelua ja asiointipalvelua myönnetään asiakkaille tarveharkintaan perustuen.

Asiakkaat, joiden palveluntarve on vähäistä ja he tarvitsevat pelkästään siivouspalvelua, asiointipalvelua ja/tai pesuapua, kotona tapahtuvaa saunotusta, vaatehuoltoa tai kauppapalvelua, ohjataan omaisten, yksityisten palveluntuottajien tai kolmannen sektorin palvelujen piiriin.

Vaatehuollosta huolehtii ensisijaisesti asiakas itse, omainen tai yksityinen palveluntuottaja. Mahdollisuuksien mukaan käytetään pesulapalveluja.

Näistä palveluista sovitaan asiakassuunnitelmaa tehdessä. Jos asiakkaalla ei ole mahdollista käyttää yksityistä palveluntuottajaa, palveluista peritään erillinen palvelumaksu.

Ikäihmisten kuntouttavan päivätoiminnan tarkoituksena on tukea asiakkaan sosiaalista kanssakäymistä ja toimintakyvyn ylläpitämistä. Päivätoiminnan avulla tuetaan myös omaishoitoa.

Ikäihmisten kuntouttavan päivätoiminnan myöntämisperusteet

- asiakkaan toimintakyky tarvitsee ylläpitämistä ja tukemista akuutin tilanteen ja sen jälkeisen kuntoutuksen avulla saavutetun toimintakyvyn ylläpitämiseksi
- asiakkaan elämäntilanteessa on tapahtunut muutos, joka altistaa yksinäisyydelle, masentumiselle tai passivoitumiselle esim. leskeksi jääminen tai puoliso muuttaminen ympärivuorokautiseen hoitopaikkaan, asumisympäristön muutos, sosiaalisen verkoston puuttuminen
- asumisolosuhteissa tapahtuu muutos ja asiakas täyttää päivätoiminnan myöntämisen kriteerit
- asiakas tarvitsee tukea varhaisen vaiheen muistisairauden vuoksi

Jos asiakkaalla on kotihoidon määräaikainen arviointijakso tai säännöllisen kotihoidon palvelut, voidaan virikkeellinen, kuntouttava ja sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta järjestää myös kuvapuhelinpalvelun avulla ryhmätoimintana.

Ikäihmisten kuntouttavan päivätoiminnan kesto on noin neljä tuntia, sisältäen kahvin ja lounaan ja ohjatun toiminnan.

Lyhytaikainen ikäihmisten kuntouttava päivätoiminta, kesto noin kaksi tuntia, sisältäen ohjatun kuntouttavan toiminnan.

Etäpäivätoiminnan kesto on yksi (1) tunti, joka sisältää ohjatun toiminnan.

Säännöllinen kotihoito (SHL 19a §)

Säännöllinen kotihoito sisältää asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin mukaiset kotihoidon ja/tai kotisairaanhoidon käynnit päivittäin tai viikoittain. Kotihoidon toiminta perustuu asiakkaan luokse tehtäviin käynteihin ja/tai kuvapuhelinkäynteihin. Käyntien välillä asiakkaan tulee pärjätä omatoimisesti tai läheisten avulla.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Kotihoidon palvelu kohdistuu asiakkaille, joiden toimintakyky päivittäisissä perustoiminnoissa on selvästi alentunut (liikkuminen, peseytyminen, pukeutuminen/riisuuntuminen/puhtaudesta huolehtiminen, wc-asiointi, sängystä/tuolista siirtyminen, ruokailu RAI/ ADL-H). Toimintakykyä, voimavaroja ja avuntarvetta arvioidaan RAI-arvioinnin avulla.

Asiakkaan tarvitessa apua raskaissa kotitöissä (esim. siivous, lumityöt) tai kauppa-asiointissa, asiakas ohjataan pääsääntöisesti yksityisen palveluntuottajan palveluihin. Asiakasta ohjataan ja neuvotaan tarvittaessa niiden hankkimisessa.

Tarvittaessa asiakkaan lääkehoito toteutetaan kotihoidon toimesta annosjakelupalvelun avulla. Lääkkeiden oton varmistaminen tapahtuu ensisijaisesti lääkeautomaatilla, niiden asiakkaiden osalta, kenelle sen käyttö on mahdollista.

Kuvapuhelinpalveluna toteutettu kotihoidon käynti/ suojattu videokuvallinen yhteys on aina asiakkaan toimintakyvystä ja tarpeista lähtevää sekä asiakassuunnitelman mukaista palvelua. Kuvapuhelinpalveluna toteutettu palvelu kohdistuu asiakkaille, joiden toimintakyky mahdollistaa teknologisten laitteiden käytön. Etäyhteyden avulla hoitaja ohjaa asiakasta suoriutumaan itsenäisesti päivittäisissä toiminnoissa ja lääkehoidon toteutuksessa. Asiakkaan hoidon tarpeen mukaan kuvapuhelinpalvelun avulla voidaan seurata vointia useita kertoja vuorokaudessa ja näin lisätä turvallisuuden tunnetta. Palvelu mahdollistaa omaisyhteyden. Asiakas voi olla pelkästään kotihoidon kuvapuhelinpalvelun asiakas tai palvelu voi olla osa säännöllisen kotihoidon palvelua.

Tilapäinen kotihoito kohdistuu asiakkaille, joiden hoidon ja palveluntarve ei ole jatkuvaa. Kotihoidon käynnit eivät ole tällöin viikoittaisia.

Turvapalvelu

Turvapuhelinpalvelun tarkoituksena on tukea kotona selviytymistä, lisätä tarvittaessa turvallisuuden tunnetta ja mahdollistaa avun saanti kotiin ympäri vuorokauden.

Ensisijaisesti asiakasta, omaista/ läheistä ohjataan hankkimaan tarvittavat turvallisuutta lisäävät (paikannin, älykello, turvaranneke, ryhmäviestit) teknologiset laitteet itse tai omaisten avulla.

Turvapalvelua voidaan myöntää, kun henkilö pystyy käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti ja auttajakäynnit on mahdollista toteuttaa.

Turvapuhelin on tarkoitettu yksittäisiin hätätilanteisiin, ei toistuviin auttamistarpeisiin.

Turvapalvelun myöntämisperusteet

- Asiakkaan alentunut toimintakyky tai muusta syystä johtuva turvattomuus
- RAI kriteerit IHIER-C yli 1 - Vaikeuksia puhelimen käytössä, kaatumisriski, CPS päätöksentekokyky heikentynyt

Palvelua ei myönnetä tai palvelu voidaan lopettaa, jos asiakas ei osaa käyttää turvapuhelinlaitetta, tai ei ymmärrä sen käyttötarkoitusta, tai jos kotihoito arvioi palvelun tarpeettomaksi.

Kotihoidon asiakkaana

Onnistunut kotihoito edellyttää asiakkaan ja usein myös hänen läheistensä sitoutumista yhteistyöhön. Pääsääntöisesti säännöllisen kotihoidon asiakkaiden kodin ulko-oveen asennetaan ovenavaus-

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

järjestelmä, jolloin kotihoidon työntekijä avaa oven älypuhelimella ilman avainta. Kotihoidon mahdollistamiseksi asiakas luovuttaa tarvittavat avaimet kotihoidon ja mahdollisen ateriapalvelun käyttöön.

Asiakas sitoutuu ottamaan käyttöön ja käyttämään hoitoon liittyviä apuvälineitä esimerkiksi sähkösäätöistä hoitosänkyä, nosto- ja siirtolaitteita tai erilaisia turvalaitteita, mikäli niiden käyttäminen on asiakkaan hoidon kannalta oleellista sekä niiden käyttö on edellytys asiakas- ja työturvallisuuden toteutumiselle.

Palvelutarpeen arvioinnissa ja kotihoidon palveluita myönnettäessä ja asiakassuunnitelmaa tarkennettaessa on huomioitu mahdolliset asiakkaan tai hänen läheistensä uhkaavaan käyttäytymiseen, päihteiden käyttöön, tupakointiin, kotieläimiin tai asiakkaan kodin olosuhteisiin liittyvät riskitekijät. Lisäksi on huomioitava henkilöstön työsuojelulliset riskit mm. fyysisen ja psykososiaalisen kuormituksen riski. Henkilöstön työsuojelullisten riskien hallinnan edellyttämät toimet kuvataan asiakkaan asiakassuunnitelmassa. Jos kotihoidon toteuttamisen arvioidaan olevan hoitavalle henkilökunnalle hallitsematon työturvallisuus- uhka ja asiakas ei suostu tai kykene muuttamaan hoito-olosuhteita, kotihoito voidaan lopettaa ja/tai asiakas ohjata hänen tarpeitaan vastaaviin muihin palveluihin tai järjestetään hoito kodin ulkopuolella. Työntekijän koskemattomuuden ja turvallisuuden tulee toteutua kotikäynnin aikana.

Asiakas ei voi ilman perusteltua syytä valikoida henkilökuntaa sukupuolen, uskonnon, etnisen taustan tai muun vastaavan perusteella.

Kodin turvallisuudesta vastaa asiakas, tarvittaessa yhdessä omaisten/edunvalvojan kanssa. Jos asiakkaalla ei ole läheisverkostoa ja hänen toimintakykynsä on alentunut, niin tarvittaessa kodin turvallisuuteen liittyvistä asioista sovitaan asiakassuunnitelmaa tehtäessä.

Asiakkaan raha- ja tiliasioita kotihoidon henkilöstö ei hoida, ei käsittele käteistä rahaa ja eikä käytä asiakkaan pankkikorttia. Pankki- ja raha-asioden hoito järjestetään omaisten tai lähipiirin turvin. Tarvittaessa asiakkaalle haetaan edunvalvoja raha-asioden hoitamiseksi.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

3. Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon myöntämisen perusteet

lökkään henkilön pitkäaikainen hoito ja huolenpito on toteutettava ensisijaisesti hänen kotiinsa annettavilla ja muilla sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla ([Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012, 14 §](#)).

Lähtökohtana ympärivuorokautiseen palveluasumiseen tai laitoshoitoon ohjautumiseen on se, että asiakkaalla on ollut käytössään kaikki kotona asumista tukevat palvelut ja niiden vaikutus asiakkaan toimintakyvyn on arvioitu.

Asiakkaan palveluntarpeen muuttuessa kotihoito lisää asiakkaalle palveluja ennen hoitopaikka hakemuksen laatimista. Asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan tulee kirjata hoidon ja palvelujen tavoitteet sekä niiden edellyttämät toimenpiteet.

Asiakkaan RAI-arviointi on päivitettävä ja siitä nouseviin hoivatarpeisiin ja riskityökalun nostamiin riskitekijöihin on etsittävä keinoja, joilla niihin vastataan. RAI:n toimintakykymittareista nousevat asiakkaan kuntoutustarpeet on tunnistettava ja niihin on reagoitava. Tavoitteiden toteutumista tulee seurata pidemmällä aikavälillä, jotta niiden vaikutus asiakkaan toimintakykyyn tulee näkyväksi. Seuranta ja arviointi dokumentoidaan hoito-, palvelu ja kuntoutumissuunnitelmaan. Asiakkaalle tulee myös tehdä lääketieteellisen kokonaistilanteen selvittely, toteutus ja arviointi.

Asiakkaan kotona asumisen tukemiseksi on pohdittu ja käytetty kaikki sekä hoito-, että sosiaalityön keinot ja menetelmät, joilla tuetaan asiakkaan kotona asumista, kuten esimerkiksi lääkehoidon kokonaisuuden arviointi, unirytmien muuttaminen, lyhytaikaishoito, erilaisten tuki- ja apuvälineiden käyttö, tuki- ja turvapalvelut, asunnon muutostyöt sekä teknologian hyödyntäminen. Kotihoito toimii 24/7, jolloin myös asiakkaan ympärivuorokautinen hoito, hänen tarvitsemat yöhoidon käynnit järjestetään tarvittaessa asiakkaan kotiin.

Asiakkaan asumisen puutteet eivät ole peruste ympärivuorokautiseen hoitopaikkaan ohjaamiseen. Asiakasta ohjataan tekemään asunnonmuutostöitä tai hakemaan asuntoa yleisestä asuntotarjonnasta ja avustetaan sekä ohjataan tarvittaessa muiden kevyemmän tuen asumispalveluratkaisujen hakemiseen.

Asiakkaan kieltäytyminen ensisijaisista kotona asumista tukevista palveluista (kotihoito) tai muista tarkoituksenmukaisista palveluista, tuki- ja apuvälineistä tms. ei ole hoitopaikkaan ohjaamisen peruste.

Asiakkaan ympärivuorokautisen hoivapalvelun tarpeen arvioinnin tukena käytetään ensisijaisesti RAI-järjestelmää ja siihen liittyviä toimintakykymittareita. (RAI viitearvot CPS > 4, ADLH > 4, MAPLe 5) Lisäksi voidaan hyödyntää muita tarpeenmukaisia arviointimittareita. Em. kriteerien täytyminen ei suoraan anna oikeutta ympärivuorokautiseen asumis- ja hoivapalveluun, vaan asiakkaiden ensisijainen hoitomuoto on aina kotiin annettavat avopalvelut. Kriteerien ohella huomioidaan asiakkaan kokonaistilanne.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi ympärivuorokautiseen palveluasumiseen ohjautuva asiakas tarvitsee jokapäiväisistä henkilökohtaisista toimista (mm. liikkuminen, peseytyminen, pukeminen, syöminen, lääkehoito) selviytyäkseen jatkuvasti useita hoivakäyntejä vuorokaudessa ja /asiakas tarvitsee useilla käynneillä jatkuvaluonteisesti kahden henkilön apua em. asioissa. Asiakas tarvitsee valvontaa ja hoitoa yöllä niin paljon, että henkilökuntaa pitää olla paikalla ympäri vuorokauden. Asiakas tarvitsee ympärivuorokautista valvontaa, johon ei yöhoidon käynneillä/ovihälyttimillä tai muilla turvalaitteilla ja

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

hoitotyön keinoilla pystytä vastaamaan.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen asiakkailla on geriatria sairauksia ja pääsääntöisesti diagnosoitu keskivaikea/vaikea muistisairaus ja heillä voi olla muistihäiriöisten keskeisiä ongelmia ja käytöshäiriöitä, joiden vuoksi asiakasta ei em. hoitotyön keinoin ja kotona asumista tukevien palvelujen turvin pystytä hoitamaan.

Vaativan tason ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkailla on em. lisäksi diagnosoitu keskivaikea/vaikea muistisairaus ja hänellä on siihen liittyen eriasteisia käytöshäiriöitä mm. aggressiivisuutta siinä määrin, ettei asuminen tavanomaisessa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikössä onnistu. Asiakas tarvitsee jatkuvaa ympärivuorokautista toisen ihmisen läsnäoloa omansa ja muiden turvallisuuden takaamiseksi. Tarvetta vaativan tason ympärivuorokautiseen palveluasumiseen arvioidaan säännöllisin väliajoin ja asiakkaan siirtyminen kevyempään asumispalveluun mahdollistetaan palvelutarpeen mukaisesti.

Pitkäaikainen laitoshoido

Asiakas tarvitsee sellaisia vaativia hoitotoimenpiteitä ja /tai lääketieteellistä hoitoa, joita ei voida toteuttaa em. yksiköissä. Pitkäaikaiseen laitoshoidoon asiakas voidaan ohjata, mikäli siihen on lääketieteelliset perusteet tai asiakasturvallisuuteen tai potilasturvallisuuteen liittyvät perusteet. Ennen hoidon ja huolenpidon toteuttamista pitkäaikaisena laitoshoidona on selvitettävä mahdollisuudet vastata iäkkään henkilön palveluntarpeeseen hänen kotiinsa annettavilla ja muilla sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla. Selvitys on tehtävä myös silloin, kun iäkkään henkilön ympärivuorokautinen laitoshoido on jatkunut kolme kuukautta, eikä selvitystä ole aiemmin tehty. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012, [14a §](#), [15a §](#)) Sosiaalihuoltolain mukaan pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste ([Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 22 §](#)).

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

4. Lapsiperheiden ammatillisen kotipalvelun myöntämisen perusteet

Yleistä lapsiperheiden kotipalvelusta

Lapsiperheiden ammatillinen kotipalvelu on [sosiaalihuoltolain, 1301/2014, 19 §:n](#) mukainen sosiaali-palvelu. Palvelu on tarkoitettu lapsiperheille. Sen tavoitteena on tukea perhettä arjessa selviytymisessä. Kotipalvelu toteutetaan yhteistyössä perheen kanssa. Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin, muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista.

Lapsiperheiden kotipalvelu on tavoitteellista toimintaa, jonka painopiste on ennaltaehkäisevässä työtöteessä painottuen varhaiseen tukeen ja perheen omien voimavarojen vahvistamiseen.

[Sosiaalihuoltolain, 1301/2014, 19 §:n](#) mukaan lapsiperheellä on oikeus saada perheen huolenpidon turvaamiseksi kotipalvelua, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista eräiden syiden vuoksi (subjektiivinen oikeus). Lapsiperheelle on järjestettävä välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista laissa mainittujen syiden vuoksi. Velvoite kotipalvelun järjestämiseen koskee kaiken ikäisiä lapsia ja heidän perheitään. Kotipalvelua järjestetään yleisenä perhepalveluna. Myös lastensuojelun avohuollon asiakkailta on vastaava oikeus kotipalvelun saamiseen.

Kotipalvelun tuen tarvetta arvioitaessa, kartoitetaan perheen omat tukiverkostot ja muut mahdolliset tukimuodot, kuten päivähoito ja kolmannen sektorin palvelut ennen palvelun myöntämistä. Palvelun myöntämisessä huomioidaan se, että kotipalvelu on pääsääntöisesti tarkoitettu tilapäiseksi tukimuodoksi, eikä sitä voi toistuvasti järjestää lastenhoitotarpeeseen.

Palvelu myönnetään pääsääntöisesti tilapäisenä palveluna ja enintään 12 käyntikertaa kalenterivuodessa. Muu kuin tilapäinen palvelu edellyttää sosiaalihuoltolain 1301/2014, [27 §:n](#) mukaista palvelutarpeen arviointia siinä laajuudessa kuin tarve edellyttää.

Tilapäinen ammatillinen lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden ammatillinen kotipalvelu myönnetään pääsääntöisesti tilapäisenä palveluna ja palvelun-tarve arvioidaan hakemuksen ja puhelinkeskustelun perusteella. Tilapäinen kotipalvelu on enintään 12 käynti kertaa kalenterivuodessa. Määräaika lasketaan ensimmäisestä kotipalvelun käynti- kerrasta. Kotipalvelun myöntämisestä tehdään aina viranhaltijapäätös, josta ilmenee palvelun kesto, sisältö ja yksilöidyt tavoitteet.

Asiakkaan on tehtävä palvelua koskeva hakemus kaksi viikkoa ennen palveluntarvetta, jotta palvelu ehditään järjestää. Kiireelliset tapaukset käsitellään palvelun tarpeen mukaan ja palvelu järjestetään erityistilanteen vaatimalla tavalla.

Säännöllinen ammatillinen lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden ammatillinen kotipalvelu on säännöllistä, kun kotipalvelua on myönnetty yli 12 käyntikertaa kalenterivuodessa. Perheelle tehdään palvelutarpeen arviointi ja lapsiperheiden kotipalvelun asiakassuunnitelma, jossa sovitaan palvelun sisältö, käyntitiheys ja määrä tunteina kuukaudessa.

Kotipalvelu katsotaan myös säännölliseksi, jos asiakas saa palvelua vähintään kerran viikossa ja lisäksi

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

palvelun sen alkamisesta lukien arvioidaan kestävän vähintään kolme kuukautta tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (säännöllinen kotona annettava palvelu). Palvelutarve voi muuttua perheen tarpeesta johtuvista syistä, jolloin kotipalvelun asiakassuunnitelma tarkistetaan. Kotipalvelun tarvetta arvioidaan säännöllisesti vähintään kolmen kuukauden välein. Kotipalvelun myöntämisestä tehdään aina viranhaltijapäätös, josta ilmenee palvelun kesto, sisältö ja yksilöidyt tavoitteet.

Lapsiperheiden ammatillisen kotipalvelun myöntämisen perusteet

Kotipalvelua myönnetään seuraavin perustein:

- raskauteen, synnytykseen tai vauvan hoitoon liittyvä erityinen avun tai tuen tarve
- äkillinen ja erityinen perhe- tai elämäntilanteen muutos tai kriisi
- sairauteen, vammaan tai muuhun vastaavanlaiseen toimintakykyä alentavaan syyhyn liittyvä perheen palvelutarve
- vanhemman tilapäinen uupumus, väsymys tai masennus
- vanhemman tai lapsen äkillinen tai pitkäaikainen vakava sairastuminen ja sen hoitoon liittyvät käynnit (esim. hoitoon liittyvät lääkäri- tai terapiakäynnit)
- arjen sujuvuus kaipaava vahvistamista ja erityistä tukea
- vanhempien jaksamisen tukeminen arjen askareissa.

Mikäli asiakkaalla on oikeus ammatilliseen kotipalveluun edellä mainittujen kriteerien perusteella, voidaan asiakkaan tukemiseksi tarjota lastenhoitoa ja välttämättömiä kodin askareita kuten, ruoanlaitto ja pyykkihuoltoa sekä pientä siistimistä. Sen sijaan kotipalveluun ei sisälly suursiivouksia, ikkunoiden pesua, mattojen ulos vientiä tai saunanpesua.

Palvelua ei myönnetä seuraavissa tilanteissa:

- kotona tehtävä etätö tai vanhemman työssäkäynti
- vanhemman opiskelu tai harrastukset
- kuljetuksen tarve
- kun asiakkaalla on oikeus muuhun palveluun muun lainsäädännön kautta (esim. henkilökohtainen apu tai päivähoito) tai työssä käyvällä vanhemmalla on oikeus tilapäiseen hoitovapaaseen
- äkillisesti sairastuneen lapsen hoitoon vanhemman työssä käynnin mahdollistamiseksi
- päivähoitoikäisten lasten lastenhoidolliseen tarpeeseen (päivähoito on ensisijainen palvelu)
- pienten koululaisten aamu-, iltapäivä- ja loma-ajoista johtuviin lastenhoitotarpeisiin
- pelkkä siivouksen tarve.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

5. Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumisen tuen myöntämisen perusteet

Yleistä

Sosiaalihuoltolain järjestettävä liikkumisen tuki on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella ja joille tuki liikkumiseen on tarpeen jokapäiväiseen elämään kuuluvien asioiden hoitamista varten. Esteetön toimiva julkinen joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne on ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen.

Kotona asumista tukevien palvelujen osana myönnettävä liikkumisen tuki myönnetään asiointi-, kauppa-, pankki-, ja apteekkimatkoihin sekä sen yhteydessä tapahtuvaan virkistävään toimintaan. Tuki on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat tukea ikääntymiseen liittyvän toimintakyvyn heikentymisen johdosta sekä muille liikkumisessa tukea tarvitseville henkilöille, jotka eivät ole oikeutettuja vaikea- vammaisten kuljetuspalveluihin. Tukea voi käyttää hakijan kotikunnassa tai lähikunnassa, mikäli asiointi siellä tapahtuu edullisemmin tai palvelua ei ole tarjolla kotikunnassa.

Liikkumista voidaan järjestää seuraavilla toteuttamistavoilla tai niiden yhdistelmillä:

- 1) julkisten liikennevälineiden käytön ohjauksella
- 2) saattajapalveluna
- 3) ryhmäkuljetuksina
- 4) korvaamalla taksilla, invataksilla tai muulla vastaavalla ajoneuvolla tapahtuvasta kuljetuksesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset
- 5) muulla soveltuvalla tavalla.

Arviointi ja myöntäminen

Tukea voidaan myöntää ensisijaisesti henkilöille, joilla itsellä ei ole toimintakykyrajoitteiden lisäksi taloudellisia mahdollisuuksia järjestää muutoin liikkumistaan. Tuen arviointi pohjautuu asiakkaan elämäntilanteen, elinympäristön ja hänen vammastaan tai sairaudestaan aiheutuvien toimintarajoitteiden kartoittamiseen. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon terveydelliset, sosiaaliset, toiminnalliset ja asuinympäristöön liittyvät seikat. Tukea myönnettäessä poikkeustapauksessa voidaan käyttää tarve- harkintaa etenkin silloin, kun se on vaihtoehto muiden kotona asumista tukevien palvelujen käyttämiselle. Lopullinen päätös tehdään aina asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella.

Liikkumisen tukea ei pääsääntöisesti myönnetä henkilölle, jos palvelutalossa on järjestetty kuljetus- ja asiointipalvelua, tai henkilö asuu ympärivuorokautisessa palveluasumisessa tai on laitoshoidossa.

Huomioon otettavat tulot ja säästöt:

- yksin asuvan bruttotulojen yläraja 1100 €/kk
- pariskunnan bruttotulojen yläraja 1700 €/kk
- varallisuus yksin asuvan talletukset enintään 5000 €
- varallisuus parisuhteessa asuvilla yhteenlasketut talletukset enintään 10 000 €.

Sosiaalihuoltolain mukainen liikkumisen tuki myönnetään vähintään 10 % sotainvalideille, eikä tuloja tarvitse selvittää. Matkoista ei peritä omavastuuosuutta. Sotiemme veteraanien ja sotainvalidien palvelujen myöntämisessä noudatetaan tarveharkintaa.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Sosiaalihuoltolain mukaiseen liikkumisen tukeen asiakkaalla ei ole subjektiivista oikeutta. Sosiaali- huoltona järjestettävä liikkumisen tuki on määrärahasidonnaista lakisääteistä sosiaalipalvelua, jota myönnetään talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa.

Matkojen määrä

Sosiaalihuoltolain mukaista liikkumisen tukea myönnetään asiakkaalle enintään kymmenen yhden-suuntaista matkaa kuukaudessa. Palveluntuottaja perii omavastuuosuutena alentamaton kilometri-pohjainen voimassa oleva matkahuollon hintataulukon mukainen julkisen joukkoliikenteen maksu. Omavastuuosuus laskutetaan takautuvasti.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

6. Sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet

Yleistä

Sosiaalinen luototus on hyvinvointialueen vastuulla oleva sosiaalipalvelu, jonka järjestäminen on hyvinvointialueen tehtävä. Sosiaalihuoltolain (SHL, 1301/2014) 14 §:ssä todetaan, että hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on huolehdittava myös sosiaalisen luoton myöntämisestä hyvinvointialueen asukkaille sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään. Kuntalaisella ei ole subjektiivista oikeutta sosiaaliseen luottoon. Sosiaalisen luototuksen tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. Sosiaalinen luototus ei saa heikentää mahdollisuuksia saada toimeentulotukea, ja siksi ennen sosiaalisen luoton myöntämistä on selvitettävä hakijan oikeus toimeentulotukeen.

Hyvinvointialueen on järjestettävä sosiaalista luototusta sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää. Hyvinvointialueen tulee määrittellä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä tässä laissa säädetään.

Kainuun hyvinvointialueen sosiaalisen luoton myöntämisperusteet

Sosiaalisen luoton myöntämisen yleiset perusteet

Sosiaalinen luotto voidaan myöntää henkilölle,

- joka asuu vakituisesti Kainuun hyvinvointialueen kuntien (Hyrnsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo ja Suomussalmi) alueella,
- joka on pienituloinen ja vähävarainen ja jolla ei ole muun perustellun syyn vuoksi muulla tavoin mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa,
- joka kykenee suoriutumaan luoton takaisinmaksusta ja
- jolla on riittävästi maksuvaraa luoton saamiseen.

Sosiaalisen luoton myöntäminen edellyttää hakijan tilanteen laaja-alaista selvittämistä ja tarvittaessa yhteistyötä eri viranomaistahojen ja palveluntuottajien kanssa. Koska sosiaalinen luotto on viimesijainen keino, hakijan taloudellinen tilanne selvitetään ensin Kainuun oikeusaputoimisto- ja velkaneuvonnassa. Luoton alaraja on viisisataa (500) euroa ja luottoa voidaan myöntää enintään kymmentuhatta (10 000) euroa.

Sosiaalista luottoa voidaan myöntää sille talousarviossa varatun määrärahan puitteissa kaksisataaviisikymmentä tuhatta (250 000) euroa. Luoton myöntäminen uusille asiakkaille keskeytetään, kunnes pääomaa on kertynyt riittävästi.

Luoton myöntämisen esteet

Sosiaalista luottoa ei myönnetä henkilölle,

- joka saa säännöllisesti Kelan perustoimeentulotukea, ellei tuen myöntäminen johdu tulojen ulosmittauksesta,
- jolla on realisoitavissa olevaa omaisuutta,
- joka on velkajärjestelyssä tai jolla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelyyn,
- joka voi omilla toimillaan säästää lainatarpeensa kohtuullisessa ajassa esim. muuttamalla edullisempaan asuntoon,

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

- jonka maksuvara on yli 350 euroa kuukaudessa tai
- jonka kokonaisvelkojen määrä on yli kymmenentuhatta (10 000) euroa.

Sosiaalista luottoa ei myönnetä silloin, jos on perusteltua syytä olettaa, että maksuvarasta huolimatta hakija ei tulisi suoriutumaan luoton takaisinmaksusta, tai hakijalle jäisi sosiaalisen luoton myöntämisestä huolimatta järjestelemättömiä velkoja, esimerkiksi ulosottoperintää.

Sosiaalista luottoa ei myönnetä silloin, jos on perusteltua syytä olettaa, että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa.

Luottoa ei myöskään myönnetä yritystoimintaan eikä yritystoiminnasta johtuviin velkoihin.

Sosiaalisen luoton käyttökohteet

Sosiaalista luottoa voidaan myöntää seuraaviin käyttötarkoituksiin:

- kokonaisvelkojen järjestämiseen, ei osavelkaan,
- välttämättömiin (esim. esteettömyys) asunnon muutostöihin,
- ansiotyössä käynnin tai ammatinharjoittamisen mahdollistavan välttämättömän auton tai muun välineen hankintaan,
- kohtuuhintaisiin ja välttämättömiin kodin hankintoihin,
- työmarkkina-asemaa parantaviin opintoihin tai
- muihin välttämättömiin tarkoituksiin, mikäli luotto edistää henkilön itsenäistä selviytymistä ja talouden hallintaa pitkällä aikavälillä.

Sosiaalista luottoa voidaan joissain tapauksissa myöntää myös sakkoihin ja rikosperusteisiin korvauksiin, jos luotto edistää hakijan kuntoutumista. Tällöin luoton myöntäminen edellyttää aina hakijan tilanteen laaja-alaista selvittämistä ja viranomaisyhteistyötä.

Sosiaalisen luoton hakijan takaisinmaksukyvyyn arviointi

Takaisinmaksukykyä arvioitaessa otetaan huomioon hakijan käytettävissä olevat tulot ja varat sekä hänen ansaintamahdollisuutensa ottaen huomioon hakijan ikä, toiminta-/työkyky ja muut olosuhteet. Lisäksi selvitetään kotitalouden todelliset menot ja velat sekä muut hakijan taloudelliseen asemaan vaikuttavat tekijät. Helposti realisoitava, vähäistä suurempi varallisuus edellytetään ensin realisoitavaksi. Omaisuutena ei oteta huomioon omistusasuntoa, jossa asiakas itse asuu, eikä asunnon tavanomaista irtaimistoa.

Luoton hakijalla tulee olla kyky suoriutua velan maksusta ja hänellä tulee olla maksuvaraa velan hoitamiseksi. Maksuvaralla tarkoitetaan sitä laskennallista rahamäärää, jonka luoton hakija kykenee kuukaudessa maksamaan lyhennyksenä ja korkona. Maksuvaraa laskettaessa huomioidaan myös sosiaalisen luoton ulkopuolelle jäävien lainojen lyhennykset. Sosiaalisen luoton ulkopuolelle jääviä lainoja voivat olla valtion takaama opintolaina, vakituisen asunnon asuntolaina ja autolaina.

Takaisinmaksukykyä arvioitaessa hakijalle tehdään maksuvaralaskelma, jossa otetaan huomioon hakijan tulot sekä välttämättömät menot ja Kelan perustoimeentulotuen mukainen perusosa. Lisäksi otetaan huomioon mahdollisista sosiaalisen luoton ulkopuolelle jäävistä lainoista aiheutuvat menot täysimääräisinä.

Avioliitossa tai avioliitonomaisessa suhteessa asuvat vastaavat yhdessä myönnettävästä sosiaalisesta luotosta, paitsi jos sosiaalinen luotto myönnetään velkoihin, jotka ovat syntyneet kokonaisuudessaan ennen parisuhteen alkamista. Sosiaalisen luoton maksuvaraa laskettaessa huomioidaan aina kaikkien

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

samassa taloudessa asuvien henkilöiden taloudellinen tilanne kokonaisuudessaan.

Hakijalta voidaan edellyttää, että hän maksaa maksuvaran verran jo olemassa olevia velkoja kolmen (3) – kuuden (6) kuukauden ajan ennen sosiaalisen luoton myöntämistä, jos luoton takaisinmaksukykyä on muutoin vaikea arvioida. Ennen luoton myöntämistä hakijan tulee hakea kaikki hänen elämäntilanteessaan mahdolliset sosiaalietuudet.

Sosiaalisen luoton hakeminen

Ennen hakemuksen jättämistä aikuisten sosiaalityön työntekijä ja luoton hakija tekevät yhdessä sosiaalisen luotoksen tarpeen arvion ja maksuvaralaskelman. Niiden perusteella arvioidaan hakijan mahdollisuutta saada luottoa.

Sosiaalista luottoa haetaan hakemuslomakkeella. Hakemukseen tulee liittää kaikki tarvittavat tiedot tuloista, menoista, varoista ja kaikista veloista, myös ulosotossa ja perinnässä olevista, sekä viimeisin esitetyt veroilmoitus, pankkitiliotteet, luottotietorekisteriotteet ja muut mahdolliset taloudelliseen tilanteeseen liittyvät asiakirjat. Sosiaalista luottoa ei myönnetä puutteellisen hakemuksen perusteella.

Sosiaalisen luoton hakijan on yksityiskohtaisesti selvítettävä, mihin luotto on tarkoitus käyttää ja kuinka luotto auttaa hakijan talouden hallintaa ja itsenäistä selviytymistä.

Sopimus sosiaalisesta luotosta

Sosiaalisesta luotosta tehdään kirjallinen sopimus kahtena kappaleena - toinen kappale luoton saajalle, toinen Kainuun hyvinvointialueelle.

Sosiaalisen luoton sopimuksessa määritellään:

- luoton käyttötarkoitus,
- luoton määrä,
- luoton korko,
- luoton takaisinmaksuerien suuruus ja niiden eräpäivät sekä
- muut takaisinmaksuehdot.

Sosiaalisesta luotosta peritään luotonsaajalta korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu kulloinkin voimassaoleva viitekorko, joka tarkistetaan koron muuttuessa. Sosiaalisesta luotosta ei peritä viivästyskorkoa.

Mikäli luotto on myönnetty velkojen järjestelyyn, maksetaan luotto suoraan velkojalle tai velkojille. Jos luotto myönnetään muuhun tarkoituksen, se myönnetään maksusitoumuksena tai maksetaan laskua vastaan suoraan laskuttajalle.

Luotonsaajan tulee sitoutua hyvinvointialueen taloudelliseen neuvontaan ja ohjaukseen koko sosiaalisen luoton takaisinmaksun ajaksi. Luoton takaisinmaksuajan luotonsaajalla on aikuisten sosiaalityön asiakkuus ja nimetty omatyöntekijä, joka tapaa asiakasta säännöllisesti.

Sosiaalisen luoton takaisinmaksu

Luoton lyhentäminen tapahtuu tasasuuruusina erinä kuukausittain. Takaisinmaksuerän suuruus riippuu luotonsaajan maksuvarasta. Lyhennyserän on oltava vähintään 20 euroa kuukaudessa sisältäen luoton lyhennyksen ja koron. Korko peritään kuukausierien yhteydessä eräpäivänä jäljellä olevan lainapääoman mukaan. Jos sosiaalisen luoton saajalle myönnetään vapaakuukausi tai useita, korot laskutetaan

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

eräpäivänä.

Luotonsaajan tulee ottaa yhteyttä mahdollisimman pian aikuisten sosiaalityön omatyöntekijään tai sosiaalisen luoton työntekijään, jos taloudellisessa tilanteessa tapahtuu muutoksia ja takaisinmaksu ei onnistu sopimuksen mukaisesti. Luoton takaisinmaksu voidaan keskeyttää luotonsaajan hakemuksesta määräajaksi (vapaakuukausi), jos hänen takaisinmaksukykynsä on tilapäisesti heikentynyt. Vapaakuukausi voidaan myöntää erityisestä syystä, jos sen arvioidaan pitkällä aikavälillä edistävän luotonsaajan maksukyvyyn säilymistä ja itsenäistä suoriutumista.

Luoton takaisinmaksuaika on enintään viisi (5) vuotta ja maksuaika määräytyy luotonsaajan maksukyvyyn mukaan. Sosiaalista luottoa koskevassa sopimuksessa määritellyjä takaisinmaksuehtoja voidaan muuttaa sopimusaikana. Takaisinmaksuehtoja voidaan muuttaa esimerkiksi, jos luotonsaajan taloudellisessa tilanteessa tapahtuu muutoksia sairaudesta, työttömyydestä tai muusta niihin verrattavasta, hänestä riippumattomasta syystä johtuen.

Luoton takaisinmaksussa voidaan antaa perustellusta syystä enintään 12 lyhennysvapaata kuukautta, jolloin takaisinmaksuaikaa voidaan jatkaa vastaavasti. Erityisistä syistä takaisinmaksuaikaa voidaan jatkaa enintään kahdella (2) vuodella, jolloin huomioidaan mahdolliset aiemmin myönnetty lyhennysvapaat kuukaudet. Tällöin laina-aika voi olla enimmillään seitsemän (7) vuotta. Luotonsaajalla on oikeus maksaa luotto takaisin ennen sen erääntymistä ilman lisäkustannuksia.

Sosiaalisen luoton eräännyttäminen

Hyvinvointialueella on sopimuksen mukaan oikeus luotonsaajan maksuviivästyksen tai muun sopimusrikkomuksen vuoksi eräännyttää luoton maksamaton pääoma, jos:

- saatava on viivästynyt vähintään yhden (1) kuukauden ja on edelleen suorittamatta ja viivästynyt määrä on vähintään 10 % luotosta,
- saatavaan sisältyy useampi kuin yksi (1) maksuerä, vähintään 5 % luoton alkuperäisestä määrästä,
- saatava käsittää luotonantajan koko jäljelle jäävän luottosumman tai
- luotonsaaja rikkoo sopimusta jollakin muulla tavalla.

Hyvinvointialueella ei ole oikeutta eräännyttää luottoa, jos kysymys on maksun viivästyisestä ja viivästyminen johtuu luotonsaajan sairaudesta, työttömyydestä tai muusta siihen verrattavasta hänestä riippumattomasta seikasta, paitsi milloin tämä viivästyksen kesto ja muut olosuhteet huomioon ottaen olisi hyvinvointialueelle luotonantajana ilmeisen kohtuutonta.

Maksuvapautus

Pääsääntöisesti sosiaalinen luotto on maksettava aina takaisin. Poikkeuksellisesti luotonsaajan hakemuksesta voidaan kuitenkin myöntää viimesijassa maksuvapautus osittain tai kokonaan. Maksuvapautuksen tarkoituksena ei ole kuitenkaan esimerkiksi mahdollistaa maksuvapautuksia maksumotivaation heikentymisen tai lisävelkaantumisen tilanteissa.

Opiskelijoiden sosiaalinen luototus

Sosiaalista luottoa myönnettäessä opiskelijoille, noudatetaan sosiaalisen luoton yleisiä myöntämisperiaatteita. Luotonsaajan opintojen etenemistä seurataan opintosuunnitelmasta ja opintorekisteriotteesta. Ennen opintojen mahdollista keskeyttämistä tai päättymistä tulee olla yhteydessä omatyöntekijään tai sosiaalisen luoton työntekijään.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

7. Omaishoidon tuen myöntämisen perusteet

[Laki omaishoidontuesta, 937/2005](#) mukaan omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiooloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidolla korvataan muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta.

Omaishoidontuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle järjestettävistä tarpeen mukaisista palveluista sekä omaishoitajan valmennuksesta, hoitopalkkioista, vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista, jotka määritellään omaishoidon tuen suunnitelmassa.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, joka perustuu hyvinvointialueen harkintaan. Laki ei takaa hoitajalle subjektiivista oikeutta omaishoidontukeen. Omaishoidon tuki myönnetään hakemuksen saapumispäivämäärästä alkaen omaishoidon tukeen varatun määrärahan puitteissa.

Hoitoa tarvitsevan henkilön kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta tulee olla Kainuun hyvinvointialueen toimialueella. Jos hoidettavan kotikunta vaihtuu Kainuun ulkopuolelle, on hakemus palvelusta laitettava uudelleen vireille uudessa kotikunnassa ja päättää omaishoidon tuki entiseen kotikuntaan. Kotikunnan määräytymisestä säädetään [kotikuntalaissa, 201/1994](#).

Omaishoidon tuen myöntämisen perusteena on hoidon sitovuus ja vaativuus. Tukea myönnetään pääsääntöisesti tilanteissa, kun arvioidaan tuen tarpeen olevan pysyvä tai pitkäaikainen. Omaishoidon tuesta päätettäessä selvitetään, täytyvätkö omaishoidon tuelle laissa säädetyt edellytykset, Kainuun hyvinvointialueen hyväksymät myöntämisen perusteet ja asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu.

Omaishoidon tukea haetaan pääsääntöisesti kirjallisesti omaishoidon tuen hakemuksella. Omaishoidon tuen hakemukseen tulee kirjata mahdollisimman tarkasti ne asiat, joissa hoidettava tarvitsee omaishoitajan apua. Omaishoidon tuki ei ole kiireellinen sosiaalipalvelu. Hakijalta tai hänen edustajaltaan pyydetään lupa asiakas- ja potilastietoihin. Hakemuksen voi laatia asianosainen itse tai hänen laillinen asiamiehensä tai avustaja

Alle 65 -vuotiaiden omaishoidon asiat hoidetaan vammaisten sosiaalityön palveluyksikössä ja yli 65-vuotiaiden omaishoidon asiat hoidetaan aikuisten sosiaalityön palveluyksikössä. Hakemuksen saavuttua omaishoidon asioita hoitava sosiaaliviranomainen ottaa hakemuksen viivytyksettä käsittelyyn ja ottaa yhteyden hakijaan (kirjeitse tai puhelimitse).

Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuosittain [työntekijän eläkelain 395/2006, 96 §:ssä](#) tarkoitetulla palkkakertoimella. Omaishoidon tukena maksettavia hoitopalkkioita korotetaan indeksitarkastuksen johdosta vuosittain. Ennaltaehkäisevä luokka ei ole lakisääteinen, eikä siihen sisälly vapaapäivä oikeutta.

Omaishoidon tuen myöntämisen yleiset periaatteet

[Laki omaishoidon tuesta 937/2005, 3 §](#) sisältää yleiset omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset. Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi hoitoa tai muuta huolenpitoa, joka voidaan järjestää hoidettavan kotona sopimalla siitä hänen omaisensa tai muu hoidettavalle läheisen henkilön kanssa. Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla. Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää.

Omaishoidon tukea ei myönnetä hoitokodissa, palvelutalossa, ryhmäkodissa, pitkäaikaisessa perhehoidossa, asuntolassa, tukiasumisen piirissä tai lastensuojelun tukitoimena kodin ulkopuolelle sijoitetun henkilön hoitoon. Omaishoidon tukea ei myöskään myönnetä, mikäli asiakkaalle järjestetään henkilökohtaista apua vähintään 40 tuntia/viikko tai asiakas on keskimäärin yli 40 tuntia/viikko kodin ulkopuolella (esim. koulussa, varhaiskasvatuksessa, päivä- tai työtoiminnassa, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa).

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjatut ja sovitut lyhytaikaiset hoitajaksot, tilapäisen hoidon tai palveluasumisen jaksot vaikuttavat omaishoidon tuen saamiseen ja hoitopalkkion määrään.

Alle 18-vuotiaan hoidettavan omaishoidon tuen arvioinnissa arvioidaan hoidettavan hoidon ja huolenpidon fyysistä ja psyykkistä vaatuvuutta ja sitovuutta verraten tilannetta vastaavan ikäisen terveen lapsen hoidon ja huolenpidon vaativuuteen ja sitovuuteen. Alle 3-vuotiaille lapsille myönnetään omaishoidon tukea vain erityisestä syystä.

Edellytykset omaishoitajalle

Omaishoitajana voi toimia hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö. Omaisella tai muulla läheisellä henkilöllä tarkoitetaan avio- tai avopuolisoa, lapsia tai muuta läheistä elämänkumppania tai ystävää. Kukaan vieras hoitaja ei voi toimia omaishoitajana ja hoidettava itse hyväksyy omaishoitajansa. Hoitajan ja hoidettavan tulee asua samassa taloudessa (maksuluokka 2 ja 3), mutta poikkeustapauksessa hoitajaksi voidaan hyväksyä myös hoidettavan kanssa eri taloudessa asuva henkilö, joka asuu hoidettavan lähipiirissä (maksuluokka 1).

Hoitajalla tulee olla tosiasialliset (fyysiset ja psyykkiset) edellytykset toimia omaishoitajana. Omaishoitajan terveyden ja toimintakyvyn tulee vastata omaishoidon asettamia vaatimuksia ja omaishoitajan tulee olla soveltuva tehtävänsä ikänsä, kuntonsa ja elämäntilanteensa osalta. Hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista. Omaishoidon tuen päätöstä tehtäessä arvioidaan kokonaisvaltaisesti omaishoitajan selviytyminen omaishoitoon liittyvästä tehtävästä.

Hoitajan soveltuvuus tehtävään arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä kotikäynnillä. Hoitajan soveltuvuudesta hoitotyöhön voidaan edellyttää lääkärin ja/tai muun sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijan arviota omaishoidon tuen alettua tai omaishoidon tuen sopimuskaudella. Omaishoitajan on kyettävä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta sekä takaamaan hänelle turvallinen ja asianmukainen hoito kaikissa tilanteissa.

Omaishoitajana ei voi toimia, mikäli:

- Omaishoitajana toimiva on itse säännöllisen kotihoidon asiakas,
- Omaishoitajalla on jokin etenevä sairaus esim. muistisairaus, tuki- ja liikuntaelinsairaus, jonka katsotaan heikentävän selviytymistä omaishoitajan tehtävästä
- Omaishoitajalla on toimintakykyä haittaava mielenterveydenongelma
- Omaishoitajalla on päihteidenkäyttöä, joka haittaa/estää omaishoitajana toimimisen

Omaishoitajan yhteyshenkilönä toimii oma työntekijä, ellei toisin sovita. Hoitajalla on velvollisuus ilmoittaa omassa ja/tai hoidettavan toimintakyvyssä tai hoidossa tapahtuvista muutoksista omaishoidon tuen yhteyshenkilölle.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Palvelutarpeen arviointi

Omaishoidon tuen myöntämisestä päättäminen perustuu aina hoidettavan ja hoitajan monipuoliseen toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Arvioinnissa pääpainopisteenä on hoivassa ja huolenpidossa, kuten avustamista pukeutumisessa, peseytymisessä, ruokailussa jne. Hoidon ja huolenpidon tarve selvitetään kaikissa tapauksissa yksilöllisesti asiakkaan kotona. Omaishoidon tukipäätöstä tehtäessä arvioidaan asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve ja -kokonaisuus. Arvioinnissa otetaan huomioon asuin- ja hoitoympäristön toimivuus ja mahdollisten apuvälineiden ja asunnon muutostöiden tarve. Mikäli omaishoitajan jaksamista tukevat enemmän hoidettavan lyhytaikaisjaksot kuin esimerkiksi hoitopalkkion korottaminen, silloin ensisijaisesti myönnetään lyhytaikaishoitoa.

Arviota tehtäessä huomioidaan myös muut vaihtoehtoiset ja täydentävät tavat järjestää asiakkaan tarvitsemat palvelut.

Hoidon ja muun huolenpidon tarpeessa olevan henkilön omaa näkemystä palvelutarpeeseen vastaamisesta omaishoidolla tulee kuulla [sosiaalihuoltolain 31 §:ssä](#) määritellyllä tavalla.

Omaishoidettavan palvelutarpeen arviointi suoritetaan tarvittaessa omaisten ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön moniammatillisena yhteistyönä ja hyödyntäen RAI-toimintakykykymittareita (yli 65-vuotiaiden omaishoidon tuki). Arvioinnin tueksi voidaan tarvittaessa pyytää erikseen lääkärintodistus ja/tai eri asiantuntijoiden lausuntoja. Palvelutarpeen arvioinnin aikana arvioidaan mm., että omaishoito on hoidettavan edun mukaista. Arvioinnissa huomioidaan perheenjäsenten välinen normaali tavanomainen auttaminen ja vastuu toisistaan. Asioiden hoito, ruuanlaitto ja kodinhoito eivät ole riittäviä perusteita omaishoidon tuen myöntämiselle. Asiakas hankkii edellä mainitut palvelut omakustanteisesti yksityisiltä palveluntuottajilta ja niihin voi hakea kotitalousvähennystä.

Omaishoidon tuen hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuen hoito- ja palvelusuunnitelma laaditaan yhdessä hoidettavan ja hoitajan kanssa. Omaishoidon tuen suunnitelmaan kirjataan omaishoitajan antaman hoidon ja huolenpidon sekä muut omaishoidon tuen tavoitteet ja palvelun toteuttamisen yksityiskohdat tavoitteiden saavuttamiseksi hoidettavan ja omaishoitajan osalta. Suunnitelmaan tulee liittää tiedot omaishoidon tuen mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksista koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

Tähän suunnitelmaan kirjataan omaishoidon tuen asiakkaan, omaishoitajan ja palvelunjärjestäjän vastuut. Suunnitelmaan kirjataan omaishoidon tuen asiakkaan avun tarve ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö sekä hoidon järjestäminen omaishoitajan poissaolojen aikana.

Suunnitelmaan kirjataan myös omaishoitajan tehtävät ja niitä tukevien sosiaalipalvelujen sisältö ja määrä. Lisäksi suunnitelmaan voidaan kirjata omaishoidon tuen suunnittelua ja arviointia tukevia asioita. Omaishoidon tukeen liittyvistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista voidaan periä maksuja siten kuin asiakasmaksuista on säädetty.

Omaishoitosopimus

Omaishoitosopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja Kainuun hyvinvointialueen välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä. Omaishoitolaian mukaiseen toimeksiantosopimukseen sisältyy hoitopalkkio, joka määritellään sopimukseen. Omaishoitaja ei ole [työsopimuslain 55/2001](#) tarkoittamassa työsuhhteessa Kainuun hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa. Toimeksiantosopimuksen piirissä olevat hoitajat ovat tapaturmavakuutettuja. Omaishoidon tuen palkkio on verotettavaa tuloa. Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi, erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena.

Kainuun hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitosopimuksen, jolloin irtisanomisaika on kaksi kuukautta. Hoitajan irtisanomisaika on yksi kuukausi. Irtisanomisaika riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoidettavan hoito terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

Omaishoidon tuki voidaan keskeyttää tai lopettaa, jos sopimuksen jatkaminen ei ole hoidettavan edun mukaista, vaarantaa hoitajan tai hoidettavan terveyden tai turvallisuuden tai hoito käy tarpeettomaksi.

Mikäli hoidettava todellisuudessa ei ole omaishoitajan hoidettavana (esim. hoidettavan lapsen muutto toisen vanhemman luo, hoidettavan ympärivuorokautinen hoito kodin ulkopuolella, hoidettavan toisella paikkakunnalla opiskelu yms.) hoitopalkkion maksaminen keskeytetään irtisanomisajalta.

Omaishoitajalla on ilmoitusvelvollisuus hoidossa tapahtuvista muutoksista ja keskeytyksistä omaishoidon tuen vastuuhenkilölle. Kainuun hyvinvointialueella on takaisinperintäoikeus ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä.

Omaishoitajan valmennus ja terveystarkastukset

Omaishoitajan valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista, edistää hoidon laatua sekä kehittää omaishoitajaksi ryhtyvän henkilön valmiuksia omaishoitajana toimimisessa. Valmennuksen yksilöllinen sisältö, toteutustapa ja ajankohta kirjataan omaishoidon suunnitelmaan. Valmennuksen sisältö voi painottua eri tavoin omaishoitajan ja hoidettavan yksilöllisen kokonaistilanteen mukaan. Valmennus voi liittyä esimerkiksi muistisairauden etenemiseen liittyviin asioihin, erilaisten apuvälineiden käyttöön, ergonomisten työasentojen ohjaamiseen ja opettamiseen sekä haasteellisista tilanteista selviämiseen. Valmennuksessa voidaan käsitellä avustamiseen ja hoivatyön perusteisiin liittyviä kysymyksiä sekä syventyä vammaisten lasten omaishoidon erityiskysymyksiin.

Omaishoitajaa valmennetaan omaishoitajan asemaan, hyvinvointialueen väliseen yhteistyöhön sekä jaksamista tukevien vapaapäivien pitämiseen. Valmennuksella lisätään omaishoitajan osallisuutta omaishoidon tukeen liittyvissä asioissa, jolloin vuorovaikutteinen omaishoitajien tukeminen on keskeistä. Omaishoitajan yksilölliset tilanteet vaihtelevat hoitajan valmiuksien ja muiden olosuhteiden mukaan siten, ettei valmennus aina ole ehdoton edellytys sopimuksen tekemiselle. Valmennuksen tarvetta ja sisältöä arvioitaessa kuullaan omaishoitajan ja myös hoidettavan näkemystä asiasta.

Omaishoitajille on tarvittaessa järjestettävä hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtäväänsä tukevia sosiaali- ja terveystarkastuksia. Tarkastuksella tavoitellaan ongelmien tunnistamista ja hoitamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tarkastukset ovat omaishoitajalle vapaaehtoisia. Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat maksuttomia [lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, 5 §:n 1 kohdan](#) perusteella.

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Hoitajalle järjestettävän vapaan tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista ja sitä kautta varmistaa hoidon laatu. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

ympäri vuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Mikäli hoito keskeytyy kalenterikuukautta kohden yhdessä tai useammassa jaksossa yli seitsemäksi vuorokaudeksi, hoitajan oikeus vapaaseen vähenee kolmesta vuorokaudesta kahteen vuorokauteen kalenterikuukautta kohti. Vapaata ei kerry ajalta, jolta ei makseta hoitopalkkiota. Alle 18 -vuotiaan lapsen osalta, mikäli lapsi viettää osan kuukaudesta toisen, muualla asuvan vanhempansa luona, omaishoidon vapaiden katsotaan pääsääntöisesti tällöin toteutuvan

Mikäli hoitajalla on omaishoitajan jaksamista tukevat erikseen sovitut ja säännönmukaiset lyhytaikaishoitajaksot, tulee lakisääteiset vapaapäivät pitää lyhytaikaishoitajaksen aikana.

Omaishoitaja voi halutessaan vaihtaa vapaa vuorokauden yhtä vuorokautta lyhempään vapaaseen. Omaishoitaja voi pitää vapaansa kuukausittain tai hän voi kerryttää niitä neljä kuukautta ja pitää kerralla useampia päiviä. Vapaat tulee käyttää kuitenkin kalenterivuositain. Sijaisomaishoidon päivät tulee ilmoittaa sen kuukauden loppuun mennessä, kun ne ovat toteutuneet. Poikkeuksena joulukuun vapaat, jotka voi pitää viimeistään seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Omaishoitajan vapaa suunnitellaan yksilöllisesti kunkin omaishoitajan ja hoidettavan tilanteeseen sopivaksi. Hoidettavalla tai omaishoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa. Kainuun hyvinvointialue järjestää omaishoitajan vapaan ajalle hoidettavalle tarkoituksenmukaisen hoidon. Omaishoitajan vapaiden järjestämisessä käytetään ensisijaisesti toimeksianto suhteista sijaishoitoa tai perhehoitoa. Sijaishoitajan tulee olla tehtävään soveltuva henkilö. Hoito tapahtuu pääasiassa omaishoidettavan kotona. Sijaishoitajan kanssa tehdään toimeksianto- sopimus toistaiseksi voimassa olevaksi. Sijaishoitajalle maksetaan toimeksiantosopimuksen ja kunnan päättämän sijaishoidon hoitopalkkion suuruuden mukaisesti ([laki omaishoidon tuesta 318/2011 4 a §](#)). Omaishoidon tukena maksettavia hoitopalkkioita korotetaan indeksitarkistuksen johdosta. Sijaishoitajan avulla järjestetystä omaishoidon vapaasta ei peritä asiakasmaksua hoidettavalta.

Omaishoidon vapaa voidaan järjestää perhehoitona osa- tai ympärivuorokautisena huolenpitona perhehoitajan kodissa tai hoidettavan kotona. Kun vapaa järjestetään perhehoidon avulla, perhehoitajalle tehdään perhehoidon toimeksiantosopimus. Perhehoitajalle maksetaan Kainuun hyvinvointialueen aluehallituksen hyväksymä tilapäisen perhehoitajan hoitopalkkio ja kulukorvaus. Perhehoitajat ovat tehtävään valmennettuja Kainuun hyvinvointialueen hyväksymiä perhehoitajia.

Omaishoidon vapaat voidaan järjestää myös Kainuun hyvinvointialueen lyhytaikaishoidon ja oman toiminnan asumisen yksiköissä. Mikäli edellä mainituilla vaihtoehdoilla ei vapaita voida järjestää, ne voidaan järjestää hyvinvointialueen myöntämällä palvelusetelillä Kainuun hyvinvointialueen hyväksymissä yksityisissä hoitokodeissa. Muiden vapaapäivien ajaksi järjestämästä hoidosta hyvinvointialue voi periä maksuja asiakaslain muiden säännösten mukaan.

Sijaisomaishoitajan palkkio 66,12 €/vrk (v. 2024).

Hoitopalkkion maksaminen omaishoidon keskeytymisen ajalta

Omaishoitajalle järjestettävien lakisääteisten vapaiden pitäminen ei keskeytä hoitopalkkion maksamista. Hoidettavalle tai hoitajalle myönnetty kuntoutusjakso ei keskeytä hoitopalkkion maksamista. Myöskään omaishoidon tuen suunnitelmassa sovittu lyhytaikaishoito ei keskeytä hoitopalkkion maksamista. Hoidettavan sairastuessa äkillisesti ja ollessa hoidossa muualla kuin kotona, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua.

Hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä hoitopalkkion maksaminen keskeytetään välittömästi seuraavasta päivästä alkaen. Omaishoidon tuki voidaan keskeyttää tai lopettaa, mikäli hoitajan ei katsota soveltuvan toimimaan hoitajana, esim. päihteiden käytön,

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

terveysongelmien vuoksi tai jos hoidettavan edun mukainen hoito ei muutoin toteudu.

Omaishoidon tuen maksuluokat ja hoitopalkkiot

Hoidettavan hoidon vaatavuus ja sitovuus on määrittävin kriteeri. Omaishoidon tuen maksamisen perusteena voidaan käyttää toimintakyvyn arviointimittareita. Hoitopalkkiota ei koroteta lyhyt aikaisten tilapäisten muutosten yhteydessä, jos hoidettava on kotona omaishoitajan hoidossa väliaikaisesti ympärivuorokautisesti esim. päivätoimintojen keskeytysten aikana, koulujen ja päiväkotien lomien aikana. Päätös kuitenkin aina perustuu kokonaistilanteen arviointiin ja yksilölliseen harkintaan.

Jos vastuu hoidettavan omaishoidosta jakautuu kahden tai useamman omaishoitajan kesken, voidaan omaishoitosopimus laatia myös useamman kuin yhden omaishoitajan kanssa. Tällöin hoitopalkkio jaetaan hoitajien kesken. Tällöin omaishoidon tuen vapaat katsotaan käytetyksi silloin, kun hoidettava on hoidossa toisella omaishoitajalla.

Yli 65-vuotiaan hoidettavan ollessa hoidossa säännöllisesti kaksi viikkoa kotona ja kaksi viikkoa hoitopaikassa, maksetaan omaishoidon tuki maksuluokka I mukaan ja omaishoitajalla on oikeus kahteen vapaavuorokauteen kuukautta kohti. Omaishoidon tuen myöntämisen perusteisiin tehdään jatkossa vuosittaiset lainmukaiset omaishoidon tuen hoitopalkkioiden tarkastukset.

Oikeutta omaishoidon tukeen ei ole, jos

- hoidettavan avuntarve on pääasiassa sanallista ohjausta ja muistuttelua.
- hoidettava ei tarvitse erityisiä vaativia hoitotoimenpiteitä.
- avun tarve kohdistuu asioiden hoitoon ja kodin hoidollisiin asioihin
- toimintakyvyn alentuminen on lyhyt aikainen/tilapäinen
- avun tarve perustuu pelkästään valvontaan
- avun tarve perustuu turvattomuuden tunteeseen tai yksinäisyyteen
- avun tarve koskee avustettavaa, jolla on vielä voimassa oleva ajo-oikeus ja avustettava kykenee ajamaan autolla
- hoidettavalla ei ole merkittävästi pulmia liikkumisessa tai kommunikaatiossa.

Maksuluokka 1. Lähes jatkuva hoidon tarve

Maksuluokassa 1. omaishoidon tuen hoitopalkkio on 464,83 €/kk (v. 2024). Palvelutarve arvioidaan hoidettavan kokonaistilanne huomioiden.

Yli 65-vuotiaan omaishoidon palvelutarpeen arvioinnin mukaan hoidettavan toimintakyky on RAI-arvioinnin mittaristolla MAPLe vähintään 3, ADLH 1 – 2, IHIER 3-4 ja/tai CPS 2-3.

Hoidettava tarvitsee toistuvasti runsasta jatkuvaa päivittäistä hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa kuten aamu- ja iltatoimissa, liikkumisessa, wc-toiminnoissa, pukeutumisessa, peseytymisessä, syömisessä, lääkityksestä huolehtimisessa sekä valvontaa ja ohjausta.

Omaishoitaja on sidottu hoitoon yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Hoidettava voi olla osan päivästä yksin, mutta ei voi pääsääntöisesti asua yksin, jolloin hoitajan tulee asua välittömässä läheisyydessä. Hoitaja voi olla työssä tai osa-aikatyössä.

Omaishoitajan tekemä hoitotyö korvaa pääsääntöisesti kotihoidon palvelut tai palveluasumisen.

Palvelutarpeen mukaan maksullista kotihoidon palvelua voidaan myöntää keskimäärin 30 tuntia/kk suhteutettuna kotona olojaksoihin. Tähän maksuluokkaan kuuluvat yli 65-vuotiaat omaishoidon tuen asiakkaat, jotka ovat pääsääntöisesti yli seitsemän vuorokautta kalenterikuukaudessa

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

säännöllisessä lyhytaikaishoidossa ja joiden hoitoisuus on 2. maksuluokan mukaista.

Maksuluokka 2./ Jatkuva ympärivuorokautisen hoidon tarve

Maksuluokassa 2. omaishoidon tuen hoitopalkkio on 618,62 €/kk (v. 2024). Palvelutarve arvioidaan hoidettavan kokonaistilanne huomioiden.

Yli 65-vuotiaan omaishoidon palvelutarpeen arvioinnin mukaan hoidettavan toimintakyky on RAI-arvioinnin mittaristolla MAPLe 3–4, ADLH 3 – 4 , IHIER 5 ja/tai CPS 3–4.

Hoidettava tarvitsee runsaasti, toistuvasti ja ympärivuorokautisesti päivittäistä hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa kuten aamu- ja iltatoimissa, liikkumisessa, wc-toiminnoissa, pukeutumisessa, peseytymisessä, syömisessä, lääkityksestä huolehtimisessa sekä valvontaa ja ohjausta. Hoidettava voi olla yksin vain lyhyitä aikoja (noin 1–2 tuntia). Hoidettava ei kykene asumaan yksin ilman hoitoa / hoivaa, eikä hoitaja voi käydä työssä.

Mikäli omaishoitaja hoitaa hoitotyön sitovuudeltaan maksuluokkaan 2 kuuluvaa hoidettavaa, joka saa kotihoitopalveluja keskimäärin 30–40 tuntia kuukaudessa suhteutettuna kotonaolojaksoihin (lyhytaikaishoitajaksot) alennetaan omaishoidon tuen palkkio maksuluokan 1. mukaiseksi.

Yli 65-vuotiaan omaishoidon maksuluokkaan 2. kuuluvat yli seitsemän vuorokautta kalenterikuukaudessa säännöllisessä lyhytaikaishoidossa olevat asiakkaat, joiden hoitoisuus on maksuluokan 3. mukaista.

Mikäli hoidettavalle järjestetään muita tukipalveluja (mm. päivätoimintaa, työtoimintaa, henkilökohtaista apua, tilapäishoitoa, lyhytaikaista palveluasumista, varhaiskasvatuksen päivähoitoa, perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä perusopetusta tai muuta opetusta jne.), suoritetaan omaishoidon tuen hoitopalkkio maksuluokan 1. suuruisena.

Maksuluokka 3./ Erityistukea ja palvelua saavat

Maksuluokassa 3. omaishoidon tuen hoitopalkkio on 924,81 €/kk (v. 2024). Palvelutarve arvioidaan hoidettavan kokonaistilanne huomioiden.

Yli 65-vuotiaan omaishoidon palvelutarpeen arvioinnin mukaan hoidettavan toimintakyky on RAI-arvioinnin mittaristolla MAPLe 4–5, ADLH 5 - 6, IHIER 6 ja/tai CPS 5–6.

Hoidettava tarvitsee erityisen runsaasti ympärivuorokautisesti hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa kuten aamu- ja iltatoimissa, liikkumisessa, wc-toiminnoissa, pukeutumisessa, peseytymisessä, syömisessä, lääkityksestä huolehtimisessa sekä valvontaa ja on täysin autettava. Hoidettava ei voi olla lainkaan yksin. Hoidon tarve sitoo hoitajan runsaasti ja säännöllisesti myös yöllä sekä yöllä joutuu tekemään hoitotoimenpiteitä. Hoidon sitovuus on samaa tasoa kuin pysyvässä ympärivuorokautisessa hoidossa olevalla. Hoidettava ei kykene asumaan yksin, eikä hoitaja voi käydä työssä.

Palkkioluokkaa voidaan käyttää myös hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana, jolloin hoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemään työtä tai päätoimista opiskelua jäädessään hoitamaan läheistään tai omaistaan saattohoidon tai muun raskaan siirtymävaiheen aikana. Hoidettavalla ei voi olla käytössä runsaasti muita palveluja.

Palvelutarpeen mukaan maksullista kotihoidon palvelua voidaan myöntää keskimäärin

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

noin 40 tuntia kuukaudessa suhteutettuna kotonaolojaksoihin (lyhytaikaishoitajaksot).

Ennaltaehkäisevä luokka yli 65-vuotiaiden omaishoidossa

Ennaltaehkäisevä tuki on 236,57 €/kk (v. 2024).

Tämä ennaltaehkäisevä luokka ei ole lakisääteinen omaishoidon tuen palvelu. Ennaltaehkäisevä luokka on käytössä vain yli 65-vuotiaiden omaishoidossa. Ennaltaehkäisevä luokka ei ole lakisääteinen, eikä siihen sisälly vapaapäivä oikeutta. Hyvinvointialue voi tarvittaessa järjestää vapaan tuen tarpeessa olevan henkilön päivittäin sitovaa hoitoa ja huolenpitoa antavalle omaiselle tai läheiselle vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita sosiaalihoitolain 27 b §:n mukaisesti. Hyvinvointialueen on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä vapaan aikana. Hoitajan vapaan aikainen sijaishoito voidaan järjestää omaishoidon tuesta annetun lain 4 a §:ssä tarkoitettuna sijaishoitona.

Tuki on tarkoitettu henkilölle, joka hoitaa ja huolehtii iäkkästä henkilöstä mahdollistaen hänen kotona asumisensa. Ennaltaehkäisevä tukea myönnetään erityistä harkintaa käyttäen. Ennaltaehkäisevän tuen päätös tehdään enintään vuodeksi kerrallaan. Päätös koskee hoidettavan sen hetkistä asuinpaikkaa.

Tuen saaminen edellyttää, että omaisen tai läheisen esimerkiksi naapurin antama hoiva korvaa ikääntyneelle myönnetyn säännöllisen kotihoidon palvelun ja asiakas asuu syrjässä haja-asutusalueella kaukana palveluista, pois lukien kotisairaanhoidon. Hoidettava tarvitsee huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa, turvallisuuden varmistamisessa ja asioinnissa vähintään viikoittain. Tuki voidaan myöntää, jos omaisen tai läheinen (esim. naapuri) sitoutuu kotikäyntien avulla lisäämään asiakkaan kotona asumisen turvallisuutta esimerkiksi huolehtimalla turvapuhelin käynneistä. Tukea ei myönnetä pelkästään siivoukseen ja/tai kotitöiden tekemiseen.

Mikäli ennaltaehkäisevän tuen asiakas joutuu hoitoon kodin ulkopuolelle esimerkiksi sairaalaan, ennaltaehkäisevän tuen maksaminen keskeytetään kyseessä olevaksi ajaksi. Tuensaajalla on velvollisuus ilmoittaa sellaisista asiakasta koskevista muutoksista oma työntekijälle, joilla voi olla vaikutus tuen saamiseen/keskeyttämiseen/päättämiseen. Mikäli asiakkaan toimintakyky laskee ja palvelutarve lisääntyy, tilanne arvioidaan uudelleen.

Omaishoidon tuen alentaminen erityistilanteissa

Palkkiot voidaan maksaa myös pienempänä, jos siihen on omaishoitajan esittämä erityinen syy.

Laadittu 18.11.2022

Kainulainen Anna-Liisa ja
Mäklin Jaana

Päivitetty 29.1.2024

Kainulainen Anna-Liisa ja
Käyhkö Kaisa-Mari

8. Vammaispalvelujen myöntämisen perusteet

Vammaispalvelun tarkoitus ja tavoite

Vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaisten vammaispalvelujen ja tukitoimien tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Palvelujen ja tukitoimien tulee edesauttaa vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla. Vammaispalveluissa ei ole varallisuusharkintaa.

Vammaispalvelua voi saada henkilö, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaispalvelun sosiaalityöntekijä tarvittaessa yhdessä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa arvioi henkilön yksilöllisen palvelutarpeen. Arviointia tehtäessä otetaan huomioon vamman aiheuttama haitta päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi, yksilölliset tarpeet ja elämäntilanne elinympäristöineen.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut ja tukitoimet

Vammaispalvelut ja tukitoimet jaetaan kahteen ryhmään. Ensimmäiseen kuuluvat kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut, joihin henkilöllä on subjektiivinen oikeus. Kuntayhtymä myöntää subjektiivisella oikeudella turvatut etuudet hakemuksesta tuen saamisen edellytykset täyttävälle vaikeavammaisille henkilöille talousarvioon varatuista määrärahoista riippumatta. Toiseen ryhmään kuuluvat kunnan yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut, jotka ovat määrärahasidonnaisia ja joita järjestetään Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän varaamien määrärahojen edellyttämässä ja mahdollistamassa laajuudessa kohdentaen palvelut ja tukitoimet tämän ohjeen mukaisesti.

Subjektiivisia palveluja ovat

- henkilökohtainen apu
- kuljetuspalvelut ja niihin liittyvät saattajapalvelut
- palveluasuminen
- asunnon muutostyöt
- asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet
- päivätoiminta

Määrärahasidonnaisia palveluja ja tukitoimia ovat

- sopeutumisvalmennus
- kuntoutusohjaus
- päivittäisen toiminnan koneet, välineet ja laitteet
- vaate- ja erityisravintokustannukset

Vammaispalvelun hakeminen yleisesti ja päätöksenteko

Aloitteen vammaispalvelun saamiseksi voi tehdä henkilö itse, läheisensä, muu henkilö tai viranomainen. Vammaispalvelun hakemisen saa vireille myös täyttämällä hakemuslomakkeen ja toimittamalla täytetyn lomakkeen liitteineen kotikunnan vammaispalvelun sosiaalityöntekijälle tai -ohjaajalle.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Vammaispalvelujen tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiasta on otettu yhteyttä sosiaalityöntekijään. Tarvittaessa vammaispalvelun sosiaalityöntekijä tai ohjaaja tekee kotikäynnin ja voi pyytää asiakkaan suostumuksella muita lisäselvityksiä päätöksenteon tueksi. Asiakkaalla on velvollisuus ilmoittaa vammaispalveluun osoitteenmuutoksesta, muuttuneesta palvelutarpeesta jne. Asiakastiedot rekisteröidään hakemuksen yhteydessä Kainuun hyvinvointialueen vammaispalvelun asiakastietojärjestelmään.

Palvelutarpeen arvio ja palvelusuunnitelma

Hakijan palvelutarve arvioidaan kokonaisvaltaisesti yhdessä vammaisen henkilön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheutonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma siten kuin [laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 812/2000, 7 §:ssä](#) säädetään. Mainitun asiakaslain 7 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteuttaessa laaditaan palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta tai ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelusuunnitelma laaditaan yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Suunnitelma laaditaan asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa, omaisen tai muun läheisen henkilön kanssa tilanteissa, joissa itsemääräämisoikeus tai alaikäisen asiakkaan asema sitä edellyttää ([Asiakaslaki 9 § ja 10 §](#)).

Pääsääntönä on kirjallisen palvelusuunnitelman laatimisvelvollisuus. Suunnitelman vastuuhenkilö on sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja. Suunnitelma voidaan jättää tekemättä vain, mikäli kyseessä on tilapäinen neuvonta tai ohjaus tai jos suunnitelman laatiminen muutoin olisi tarpeetonta. Palvelusuunnitelma ei ole palvelupäätös ja sen perusteella asiakkaalla ei ole oikeutta vaatia suunnitelmaan perustuvia palveluja.

Palvelusuunnitelma tarkistetaan, jos vammaisen henkilön palvelutarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia tai muutoinkin tarpeen mukaan.

Erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut

Henkilökohtainen apu

Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu on välttämätöntä apua niissä tavanomaiseen elämään liittyvissä toimissa, jotka henkilö tekisi itse, mutta ei niistä vammansa tai sairautensa vuoksi kokonaan selviä. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on auttaa vaikeavammaista henkilöä omien valintojensa toteuttamisessa niin kotona kuin kodin ulkopuolella:

- päivittäisissä toimissa
- työssä ja opiskelussa
- harrastuksissa
- yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja
- sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Vaikeavammaisuuden määrittely suhteessa henkilökohtaiseen apuun

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän sairauden tai vamman johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista, eikä avun tarve johdu pääasiassa

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

ikäntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Itsemääräämisoikeuden toteutuminen henkilökohtaista apua järjestettäessä

Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja ja kykyä määritellä avun sisältö ja toteutustapa. Kyseessä on henkilön itsemääräämisoikeus ja sen toteutuminen. Tämä edellyttää aina kykyä ja edellytyksiä hallita itseään sekä kykyä tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Vaikeavammaisen henkilön pitää pystyä muodostamaan oma mielipiteensä ja hänen on ymmärrettävä asian kannalta merkitykselliset ratkaisut. Vaikeavammaisen henkilön pitää siis kyetä arvioimaan ratkaisujensa syy- ja seuraussuhteet. Tämä edellyttää henkilöltä kykyä johtaa tai ohjata tilannetta ja toimintaa, jossa avustaja työskentelee. Avustaja saa ohjeensa vaikeavammaiselta henkilöltä.

Tarvittaessa käytetään tulkitsemiskeinoja ja kommunikaation apuvälineitä ja -menetelmiä.

Vaikeavammaisen omaa mielipidettä selvitettyä on tarvittaessa kiinnitettävä myös huomiota omaisten ja asiakaslain tarkoittamien läheisten käsityksiin siitä, mikä on vaikeavammaisen henkilön oma tahto.

Avun määrittely ei voi perustua yksinomaan ulkopuolisen tahon, esimerkiksi omaisten tai viranomaisten tekemään määrittelyyn.

Kuka voi toimia henkilökohtaisena avustajana

Vammaisen henkilö valitsee avustajana toimivan henkilön. Avustajia voi olla useampia. Avustajan tulee pääsääntöisesti olla perheen ulkopuolinen henkilö. Avustajana ei voi olla omainen tai muu läheinen henkilö esim. henkilön puoliso tai avopuoliso, lapsi, vanhempi tai isovanhempi. Lähiomainen voi toimia henkilökohtaisena avustajana vain poikkeustilanteissa erityisen painavasta syystä. Tällainen erityinen syy voi olla äkillinen avuntarve, kun vakituinen avustaja sairastuu tai hänen työsuhteensa päättyy tai jos perheen ulkopuolisen avustajan löytäminen osoittautuu mahdottomaksi tai hyvin vaikeaksi. Omaisen ei voi toimia samanaikaisesti omaishoitajana ja henkilökohtaisena avustajana samalle henkilölle.

Vammaispalvelulain perustelujen mukaan henkilökohtainen apu on tarkoitettu mahdollistamaan vaikeavammaisen henkilön itsenäistä elämää sekä kotona että kodin ulkopuolella. Tämä tavoitteen toteutuminen voi vaikeutua, jos lähiomainen toimii henkilökohtaisena avustajana. Omaisen avustajana aiheuttaa helposti jääviys- ja ristiriitatilanteita, koska kysymyksessä on perheen sisäinen työsuhte.

Koska henkilökohtainen apu suuntautuu avustettavan itsenäisyyden ja riippumattomuuden lisäämiseen, on omaishoito soveltuvampi tilanteisiin, joissa on kyse lähinnä hoivasta ja hoidosta.

Erityisen järjestämisvelvollisuuden rajaus

Erityistä järjestämisvelvollisuutta henkilökohtaiseen apuun ei ole, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. Henkilökohtainen apu ei ole tarkoitettu hoivaan, hoitoon eikä valvontaan vaan näihin tarpeisiin tulee vastata muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kautta. Henkilökohtaisen avustajan tehtäviin saattaa kuitenkin sisältyä myös näihin liittyviä, vammaisen henkilön vastuulla olevia ja hänen ohjaamiaan toimintoja, joita hän ei itse pysty vammansa vuoksi suorittamaan. Mikäli henkilön avustaminen painottuu pääasiassa hoivaan ja huolenpitoon ja henkilö on kotona ollessaankin pääasiassa laitoshoidon tarpeessa tai henkilöä hoidetaan sairautensa tai vammansa johdosta laitoshoidossa, kunnalla ei ole erityistä velvollisuutta järjestää henkilökohtaista apua.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Henkilökohtaisen avun järjestämistavat

Kainuun hyvinvointialueella henkilökohtainen apu järjestetään ensisijaisesti ns. työnantajamallilla eli korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset työnantajan maksettavaksi kuuluvine lakisääteisine maksuineen ja korvauksineen sekä muut kohtuulliset avustajasta aiheutuvat välttämättömät kulut. Tällöin kuntayhtymä tarvittaessa ohjaa vaikeavammaista henkilöä avustajan työnantajuuteen liittyvissä asioissa.

Kainuun hyvinvointialueen työsuhteisen henkilökohtaisen avustajan avulla henkilökohtaista apua järjestetään Kajaanin ja mahdollisesti sen lähikuntien alueella. Henkilökohtaista apua voidaan järjestää myös palvelusetelillä Kainuun hyvinvointialueen hyväksymän henkilökohtaisen avun palvelusetelin sääntökirjan mukaisesti.

Avun tarve ja lapset

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta. Pienten lasten palvelutarpeeseen vastataan pääsääntöisesti muutoin kuin henkilökohtaisella avulla, kuitenkin lapsen yksilöllinen tilanne ja kehitystaso huomioiden. Kun vaikeavammaisen lapsi ei ole vanhempinsa ja muiden huoltajien välittömän ja jatkuvan valvonnan ja hoivan tarpeessa, vaan voi itse ainakin osittain vaikuttaa ja tehdä päätöksiä omasta toiminnastaan, on lapsella oikeus vammaispalvelulain mukaiseen henkilökohtaiseen apuun.

Avun tarve ja ikääntyminen

Vammaispalvelulain mukaan vaikeavammaisena ei pidetä henkilöä, jonka avuntarve johtuu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintakyvyn rajoitteista. Henkilökohtaisen avun saamiselle ei ole ikärajaa. Ikääntyminen ei sulje henkilöä henkilökohtaisen avun ulkopuolelta, vaan ikääntyneen henkilöt voivat olla oikeutettuja henkilökohtaiseen apuun, mikäli avun tarve johtuu muusta kuin ikääntymiseen liittyvistä sairauksista tai toimintakyvyn rajoitteista.

Ikääntyvien henkilöiden palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti sosiaalihoitolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain perusteella.

Henkilökohtaisen avun kohde ja määrä

Päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten henkilökohtaista apua on järjestettävä kunkin vaikeavammaisen henkilön välttämättä tarvitsemassa laajuudessa. Päivittäiset toimet ovat yleisesti elämässä tapahtuvia asioita kuten liikkuminen, pukeutuminen, hygieniasta huolehtiminen, vaate- ja ruokahuolto, kodin siivous sekä arkinen asiointi. Henkilökohtainen apu kohdistuu vammaisen henkilön tarpeisiin, ei esim. perheenjäsenten tarpeisiin. Vaikeavammaisen henkilön huollossa tai hoidossa olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen voi kuulua henkilökohtaisen avun piiriin. Henkilökohtaista apua ansiotyöhön voidaan myöntää silloin, kun henkilökohtainen avustaja mahdollistaa tai helpottaa vammaisen henkilön työntekoa. Työllä tarkoitetaan työsuhteeseen perustuvan toiminnan lisäksi myös yritystoimintaa. Sillä, saako henkilö pääasiallisen elatuksensa tekemästään työstä tai yritystoiminnasta, ei sinänsä ole merkitystä säännöksen soveltamisessa. Oleellista on, että työtä tai yritystoimintaa tehdään säännöllisesti tai toistuvasti tietyin aikaväleihin. Kun henkilökohtaista avustajaa haetaan työssä avustamiseen, ei avustaja tee työtä vaikeavammaisen henkilön puolesta, vaan avustaa vaikeavammaista henkilöä, jotta hän selviytyisi kykyjensä ja taitojensa puolesta työtehtävistä.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Henkilökohtainen avustaja ei täten ole esim. lisätyövoimaresurssi avustettavan yritystoimintaan.

Jotta henkilökohtaista apua voidaan myöntää opiskeluun, tulee opiskelun tähdätä tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tai työntekomahdollisuuksien parantamiseen. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena ei ole suorittaa vaikeavammaisen henkilön puolesta opintoihin liittyviä tehtäviä.

Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen on henkilökohtaista apua järjestettävä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, ellei vähäisempi määrä turvaa välttämätöntä avun tarvetta ko. toiminnoissa. Vaikeavammaisen henkilön oma käsitys avuntarpeen määrästä tulee tällöin erityisesti huomioida. Harrastustoiminnassa ja vastaavassa vapaa-ajan toiminnassa avustettavan henkilön on itse oltava osallisena toiminnassa ja tarvittava toimintaan osallistuakseen välttämättä henkilökohtaista apua. Henkilökohtaisen avustajan ei ole tarkoitus olla avustettavan seurana, vaan avustaa asiakasta. Avustustilanteessa avustaja on työsuhteessa, ei ystävyysuhteessa avustettavaan.

Henkilökohtainen apu ja palveluasuminen

Vammaispalvelulain mukaista palveluasumista asiakkaan kotona voidaan järjestää mm. henkilökohtaisen avun avulla. Mikäli asuminen on järjestetty tehostetun palveluasumisen yksikössä kodin ulkopuolella, henkilökohtaista apua voidaan järjestää harkinnan mukaan asumisyksikön ulkopuoliseen harrastuksiin, viriketoimintaan ja asiointiin, kuitenkin enintään 22 tuntia kuukaudessa.

Henkilökohtainen apu ja omaishoito

Omaishoidontuki tulee ensisijaisesti kysymykseen silloin, kun avun tarve on hoitoon, hoivaan, valvontaan tms. liittyvää. Henkilökohtainen avustaja ja omaishoitaja eivät voi olla sama henkilö.

Korvaus henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin

Henkilökohtainen apu on maksuton sosiaalipalvelu. Henkilökohtaisesta avusta voidaan kuitenkin periä maksu, jos henkilö saa siihen korvausta muun lain kuin vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain nojalla, esimerkiksi liikenne- ja tapaturmavakuutuslain nojalla.

Vammainen henkilö palkkaa itse henkilökohtaisen avustajan, jonka palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan vammaispalveluna sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan päätöksen mukaisessa laajuudessa. Avustettava toimii itse henkilökohtaisen avustajan työnantajana eli avustaja ei ole työsuhteessa Kainuun hyvinvointialueeseen. Työnantajan on huolehdittava siitä, että avustajan työtunnit toteutuvat enintään päätöksessä ilmoitettujen tuntimäärien mukaisesti.

Työsuhdetta määrittävät työsopimuksen ehdot ja pakottava työlainsäädäntö mm. työsopimuslaki, työaikalaki ja vuosilomalaki.

Henkilökohtaisen avustajan palkan korvaus

Kainuun hyvinvointialue korvaa alle neljä vuotta kestäneissä työsuhteissa tuntipalkkaa 10,09 € /tunti ja yli neljä vuotta kestäneissä työsuhteissa 10,59 € /tunti. Vaativassa avustamistyössä sosiaalityöntekijän tai - ohjaajan määrittäessä koulutustason, tuntipalkkaa Kainuun hyvinvointialue korvaa 11,17 € /tunti. Henkilökohtaisen avun tehtävään ei vaadita hoitoalan koulutusta, koska se ei ole hoitotyötä.

Ilmoitusvelvollisuus

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Vaikeavammainen henkilö on velvollinen ilmoittamaan sosiaalityöntekijälle tai -ohjaajalle olosuhteissaan tapahtuvista muutoksista, joilla on vaikutusta henkilökohtaisen avun järjestämiseen.

Kuljetus- ja saattajapalvelut

Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnalliseen osallistumisen, virkistyksen tai muun sellaisen syyen vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat ja lähikuntiin ulottuvat kuljetukset.

Kuljetuspalveluja järjestettäessä vaikeavammainen on henkilö, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Vaikeavammaisuuden määrittely tapahtuu aina yksilöllisesti. Hakemuksen liitteenä asiakkaan tulee toimittaa lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön antama lausunto liikkumiskyvystään. Vaikeavammaisten kuljetuspalvelua myönnettäessä lähtökohtana on asiakkaan tukeminen omatoimisessa suoriutumisessa.

Erityisiä suoriutumisasikeuksia aiheuttavat esim. pyörätuolilla tai kyynärsauvoilla liikkuminen, sokeus tai muu liikkumisen vaikeus, esim. henkilöllä vaikeus nousta bussiin, lyhyelläkin matkalla uupuminen tai jos henkilö pystyy seisomaan vain lyhyitä aikoja. Erityisiksi vaikeuksiksi ei katsota kauppakassien kantamiseen liittyviä haittoja, haja-asutusalueella asumista, ajo-oikeuden menettämistä tai yksinäisyyttä.

Kuljetustarpeen arviointi perustuu asiakkaan elämäntilanteeseen, elinympäristön ja hänen vammastaan tai sairaudestaan aiheutuvan toimintarajoitteen kartoittamiseen.

Kuljetus- ja saattajapalveluiden yleiset myöntämisperiaatteet:

- sosiaalihuoltolain mukainen kuljetusten käyttömahdollisuus selvitetään aina ensisijaisesti.
- kuljetuspalveluja myönnetään hakemuksesta sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle,
 - a) joka ei saa kulkemiseen tukea muiden säännösten nojalla (mm. [sosiaalihuoltolaki 1301/2014](#), [laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1977](#))
 - b) jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia
 - c) kuljetuspalvelun tarpeen on johduttava vammasta tai sairaudesta, joista aiheutuva haitta on pysyvä ja pitkäaikainen. Pelkkä ikääntymisestä aiheutuva raihnaisuus ja iän tuomat esteet liikkumisessa eivät sinänsä täytä kuljetuspalvelujen saamisen edellytyksiä.
- myönnetään työssä käyntiin ja opiskeluun kuuluvat tarpeelliset kuljetukset.
- myönnetään jokapäiväiseen elämään kuuluvia asiointi- ja vapaa-ajanmatkoja vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Mikäli vaikeavammainen henkilö hakee matkoja enemmän kuin asetuksen tarkoittama vähimmäismäärä (18 yhdensuuntaista matkaa), on hänen pystyttävä perustelemaan vammasta tai sairaudesta aiheutuva lisämatkojen tarve. Edellytyksenä lisäksi on, että kyse on tavanomaisiin elämäntoimintoihin kuuluvasta välttämättömästä liikkumistarpeesta.
- kuljetuspalvelun järjestämisvelvollisuus koskee jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia, joilla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella ja

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

lähikuntiin ulottuvia kuljetuksia. Lähikunta on maantieteellinen rajakunta, mutta se voidaan määritellä myös ”toiminnallisena lähikuntana”, jolloin otetaan huomioon vammasta tai sairaudesta aiheutunut tarve sellaisiin palveluihin, joita ei ole saatavissa asuinkunnan tai kuntaan rajoittuvien lähikuntien alueelta. Tällaisissa tilanteissa matka ”toiminnalliseen lähikuntaan” ei saa olla kuitenkaan kohtuuttoman pitkä.

- mikäli vammaisen henkilö on saanut julkista tukea kuten autoveronpalautusta tai avustusta vammaispalvelulain mukaan auton hankintaan, kuljetuspalvelumatkoja voidaan tämän johdosta asetuksesta poiketen vähentää kuitenkin yksilökohtaisesti harkiten. Kuljetuspalveluna voidaan tällöin myöntää harkinnanvaraisesti yleensä 10 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, kun vammaisen henkilö ei itse aja autoa. Mikäli vammaisen henkilö itse ajaa autoa, matkoja voidaan myöntää yleensä enintään 6 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Saatu auton hankintatuki vaikuttaa kuljetuspalvelumatkojen määrään tuen saantihetkestä viiden kalenterivuoden ajan.
- matkustusoikeus myönnetään ensisijaisesti kutsu- tai asiointitaksi- tai palvelubussiliikenteeseen. Mikäli seudullisia palveluliikennejärjestelyjä (yhteiskuljetuksia) otetaan käyttöön, ne tulevat olemaan ensisijaisia taksiliikenteeseen nähden. Vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluja järjestetään osittain kaupungin/kunnan asiointiliikenteen avulla, mikäli se soveltuu asiakkaalle.
- mikäli asiakkaalle myönnetään kuljetuspalvelun yhteyteen saattajapalvelu, siitä päätetään kuljetuspalvelua koskevassa viranhaltijapäätöksessä. Saattajapalvelu tarkoittaa korkeintaan 15 minuutin kestoista avustamista välittömästi kuljetuspalveluun liittyen. Asiakkaan mukana maksutta voi kulkea yksi henkilö saattajana/avustajana, joka itse ei ole kuljetuspalvelujen saaja.
- kuljetuspalvelun käyttäjältä peritään omavastuuosuutena julkisen liikenteen taksan mukainen maksu/yhdensuuntainen matka.
- palveluliikennettä käyttäviltä kuljetuspalveluasiakkailta peritään omavastuuosuutena linja-auton alennettua taksaa vastaava summa (= lapsen lipun hinta).
- taksimatkan vaihtaminen joukkoliikenteeseen: kuljetuspalveluita käyttävä asiakas voi matkustaa ilman omavastuuosuutta taksikuljetuksen korvaavassa joukkoliikenteessä toistaiseksi, mikäli asiakas vaihtaa taksimatkan joukkoliikenteeseen. Palvelubussin tai joukkoliikenteen käyttö ei muuta viranhaltijapäätöksessä asiakkaalle myönnettyjen matkojen lukumäärää.
- kuljetuspalvelumatka on yhdensuuntainen eli matka päättyy eri osoitteeseen kuin mistä se on alkanut. Yhdensuuntaisen vammaispalvelumatkan tulee suuntautua joko asiakkaan asuinkuntaan tai lähikuntaan. Paluu kotiin tai matkan jatkuminen yhdestä osoitteesta toiseen on toinen yhdensuuntainen matka. Yhdensuuntaiseen matkaan voi sisältyä yksi matkan aikana tapahtuva pikainen pysähdys reitin varrella. Odotusaikaa korvataan enintään 15 minuuttia ylimenevän osan maksaa asiakas itse. Matkan alussa tai sen pääteosoitteessa tapahtuva odotus ei sisälly matkan hintaan, vaan asiakas maksaa odotuksen itse.

20 kilometriä ja sitä pidemmissä matkoissa, jos taksi jää odottamaan ja avustamaan asiakasta asioinnin ajaksi, korvataan odotusaikaa enintään siihen määrään saakka kuin toisen, lähimmän taksin käyttäminen paluumatkalla olisi tullut maksamaan. Odotuksesta syntyneiden kustannusten lisäksi ei korvata paluumatkan muita kustannuksia (kilometrikorvausta, lähtötaksaa eikä avustamislisää).

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

- Mikäli asiakkaalla on oikeus matkakorvaukseen jonkun muun ensisijaiseksi katsottavan lain perusteella, ei vammaispalvelulain mukainen kuljetusoikeus ole käytettävissä (mm. KELA:n julkiseen tai yksityiseen sairaanhoitoon, raskauteen tai synnytykseen liittyvät matkat).
- Uusilta hakijoilta edellytetään lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön lausuntoa tai potilasasiakirjoja. Lausunnosta tai potilasasiakirjoista tulee ilmetä sairaus tai vamma ja näistä johtuva erityinen liikkumisen vaikeus, minkä vuoksi hakija ei voi käyttää julkista joukkoliikenne- välinettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (vaikeavammaisen määritelmä ([Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, 759/1987, 5 §](#), myöhemmin vammaispalveluasetus)).
- Kuntoutuksessa oleville voidaan hyväksyä harkinnan perusteella (kotimaassa) matkoja kuljetus- palvelupäätöksen puitteissa. Hakija maksaa matkojen omavastuuosuuden julkisen liikenteen taksan mukaan.
- Mikäli sosiaalityöntekijä/-ohjaaja on etukäteen hyväksynyt asiakkaan jatkavan matkaa lähikunnan kuntarajan yli, asiakas voi sen tehdä, mutta hän vastaa ko. jatkomatkan kustannuksista kokonaan itse.
- Lähikunniksi vaikeavammaisten kuljetuspalvelussa katsotaan

Hyrynsalmi: Kuhmo, Puolanka, Ristijärvi ja Suomussalmi

Kajaani: Sotkamo, Paltamo, Sonkajärvi, Vieremä, Siikalatva, Vaala ja Pyhäntä

Kuhmo: Hyrynsalmi, Nurmes, Sotkamo, Suomussalmi, Ristijärvi ja Lieksa

Paltamo: Kajaani, Ristijärvi, Sotkamo, Puolanka ja Vaala

Ristijärvi: Kajaani, Sotkamo, Hyrynsalmi, Paltamo, Puolanka ja Kuhmo

Sotkamo: Paltamo, Kuhmo, Ristijärvi, Kajaani, Rautavaara, Valtimo, Sonkajärvi ja Nurmes

Suomussalmi: Kuhmo, Kuusamo, Taivalkoski, Hyrynsalmi, Puolanka ja Pudasjärvi Puolanka:

Hyrynsalmi, Paltamo, Pudasjärvi, Ristijärvi, Suomussalmi, Utajärvi ja Vaala.

Mikäli useampi kuljetuspalvelua käyttävä matkustaa samassa taksissa, kuitataan kaikkien asiakkaiden matkakortilta matka tehdyksi. Kaikki asiakkaat maksavat oman omavastuuosuutensa.

Kainuun hyvinvointialueen järjestämiä taksikuljetuksia voidaan auton kapasiteetti ja muut olosuhteet huomioon ottaen avata myös ulkopuolisten henkilöiden käyttöön. Ulkopuolisilla henkilöillä tarkoitetaan esimerkiksi vanhuksia tai muita matkareitin varrella olevia henkilöitä. Kainuun hyvinvointialueen asiakkaan ja ulkopuolisen henkilön maksama omavastuu on samansuuruinen. Omavastuu määräytyy julkisen liikenteen taksan mukaisesti. Ulkopuolisen asiakkaan kyytiin hakemisesta saa tulla enintään 4 kilometrin poikkeama alkuperäiseen reittisuunnitelmaan.

Kuljetuspalveluja koskevat viranhaltijapäätökset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleviksi. Määräaikainen päätös tehdään, silloin kun asiakkaan tilanteesta odotetaan tapahtuvan muutoksia.

Matkakortti on henkilökohtainen eikä sitä saa luovuttaa toisen henkilön käyttöön. Mikäli kuljetuspalvelua käytetään sitoumuksen ja ohjeiden vastaisesti, on seurauksena mahdolliset rikosoikeudelliset seuraamukset. Ohjeiden vastaisen tai vilpillisen toiminnan seurauksena korvatut matkakustannukset peritään takaisin ja/tai siirrytään kuljetuspalvelujen järjestämiseen korvaamalla matkat kuittia vastaan jälkikäteen. Ensimmäinen matkakortti on maksuton ja mikäli asiakas kadottaa korttinsa tai unohtaa PIN-koodinsa, joutuu hän itse kustantamaan uuden kortin/PIN-kodin.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Kuljetuspalveluja saavan henkilön on ilmoitettava päätöksentekijälle olosuhteissaan tapahtuvista muutoksista, joilla on vaikutusta kuljetuspalvelujen tarpeeseen. Em. muutoksia ovat esimerkiksi toimintakyvyn muutokset, pitkäaikaishoitoon siirtyminen, muutto toiselle paikkakunnalle ja liikkumisen apuvälineitä (esim. pyörätuoli) koskevat muutokset autokaluston vaatimukselle. Kuljetuspalvelupäätöksen voimassaolon päätyttyä matkakortti lakkautetaan.

Palveluasuminen

Palveluasuminen on tarkoitettu paljon palvelua tarvitsevalle vaikeavammaiselle henkilölle, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluontoisesti, vuorokauden eri aikoina ja muutoin erityisen runsaasti ja joka ei ole jatkuvan laitoshoidon tarpeessa. Vaikeavammaisen palveluasumista voidaan järjestää palvelutaloissa, pienemmissä palvelukodeissa tai kotiin annettavin palveluin ja tukitoimin.

Palveluasuminen vaikeavammaiselle henkilölle on maksutonta. Asiakas maksaa itse vuokran sekä aterioiden, siivouksen, vaatehuollon ja henkilökohtaisen hygienian tarvekustannukset. Asumispalvelumaksusta yksityiselle palveluntuottajalle vastaa Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Palveluasuminen asiakkaan kotiin järjestetään yleensä erilaisten sosiaalipalvelujen yhdistelminä esim. kotihoidon, tukipalvelujen (esim. ateriapalvelu), omaishoidon tuen, turvapuhelimen ja henkilökohtaisen avustajan sekä asunnon muutostöiden turvin.

Palveluasumisesta voidaan asiakkaalta periä maksu, mikäli asiakas (vaikeavammaisen) saa ko. palveluista korvauksen jonkun muun lain nojalla, esimerkiksi tapaturma-vakuutuslaki, liikennevakuutuslaki, sotilasvammalaki.

Asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

[Vammaispalvelulain 9 § 2 momentin](#) (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987) mukaan kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Vaikeavammaiselle henkilölle on korvattava kohtuulliset kustannukset henkilön vamman vuoksi suoritettavista välttämättömistä muutostöistä sekä niihin mahdollisesti liittyvät [maankäyttö- ja rakennuslain \(132/1999\)](#) mukaiset suunnittelu- ja valvontakustannukset. Muutostyöt suoritetaan vain vaikeavammaisen henkilön vakituiseen asuntoon (esim. ovien leventäminen, kynnysten poistot, pesuhuoneen muutostyöt) ja esteiden poistamiseen asunnon välittömästä läheisyydestä (mm. omakoti- ja rivitalojen kulkuväylät ja luiskat). Näkövammaiselle henkilölle voidaan korvata valaistuksen muutostyöt. Asunnon muutostyöt korvataan vain, mikäli niiden avulla mahdollistetaan asiakkaan itsenäistä suoriutumista vakituksessa asunnossa. Mikäli asiakas haluaa muutostöissä käytettävän kohtuuhintaista kalliimpaa materiaalia (esim. pesuhuoneen laatoitus), hän sitoutuu itse maksamaan ylimenevän osan kustannuksista. Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet.

Vammaispalvelun sosiaalityöntekijään tai -ohjaajaan suositellaan ottamaan yhteyttä jo muutostöitä suunniteltaessa, jotta voidaan arvioida vamman kannalta välttämättömät muutostyöt ja siten niiden kohtuulliset kustannukset. Asunnon peruskorjaus, laatutason nostaminen, saunan muutostyöt, suihkukaapin asentaminen, kerrostaloon hissien asentaminen jne. eivät ole vamman kannalta välttämättömiä asuntoon suoritettavia muutostöitä.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

Uudisrakentamisessa tulee jo suunnittelussa huomioida kaikki vamman tai sairauden edellyttämät tarkoituksenmukaiset ratkaisut. Vammaispalvelulain mukaan uudisrakentamisessa korvataan vamman/sairauden aiheuttamat lisäkustannukset, esimerkiksi apuvälineiden säilytys- tai huoltotilat tai ns. pakettitaloon tehtävät vamman vaatimat muutostyöt mm. seinien siirrosta tai leveämpien ovien laittamisesta aiheutuneet lisäkustannukset.

Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet, esimerkiksi nostolaitteet, porrashissi, hälytyslaitteet ja ulko-oven sähköinen avausjärjestelmä. Päätöksenteossa kiinnitetään huomiota välineen/ laitteen tosiasialliseen tarpeeseen, asumisen vakinaisuuteen ja siihen, voidaanko laitteella/ välineellä edesauttaa henkilön selviytymistä tavanomaisista elämäntoiminnoista. Lisäksi huomioidaan kustannusten kohtuullisuus.

Päivätoiminta

Päivätoimintaa järjestetään kaikkein vaikeimmin vammaisille työikäisille henkilöille, joiden toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin ja henkilöllä on erittäin vaikea toimintarajoite. Päivätoiminnan on tuettava itsenäisessä elämässä selviytymistä ja sen avulla on edistettävä sosiaalista vuorovaikutusta. Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on järjestettävä muualla kuin omassa asunnossa, mutta sitä voidaan järjestää esimerkiksi palveluasumis-yksikön erillisissä tiloissa. Päivätoiminnan määrään voivat vaikuttaa sekä asiakkaasta että toiminnan järjestäjästä aiheutuvat syyt, laissa ei ole säädetty päivätoiminnalle tuntimääriä.

Päivätoimintaan osallistuvalla ei makseta korvausta toimintaan osallistumisesta. Päivätoiminta on maksuton lukuun ottamatta kuljetusta, aterioita tai muita päivätoiminnan järjestäjän tarjoamia maksullisia palveluja.

Määrärahasidonnaiset palvelut ja tukitoimet

Kainuun hyvinvointialue myöntää vammaispalvelulain tarkoittamia määrärahasidonnaisia palveluja ja tukitoimia talousarvion määrärahojen puitteissa.

Sopeutumisvalmennus

Määrärahasidonnainen, harkinnanvarainen sopeutumisvalmennus on tarkoitettu vammaisen henkilön ja hänen läheistensä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi silloin, kun sopeutumisvalmennusta ei toteuteta muun lainsäädännön kautta.

Määrärahasidonnaista sopeutumisvalmennusta voidaan myöntää vammaispalvelulain 8 § ja -asetuksen 15 § perusteella: Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa.

Sopeutumisvalmennuksena myönnettävää kommunikaatio-opetusta voidaan järjestää vammaiselle henkilölle ja hänen lähipiirilleen tilanteissa, joissa henkilö tarvitsee puhetta tukevaa tai puhetta korvaavaa kommunikaatiokeinoa selvitäkseen arkipäivän tilanteista. Sopeutumisvalmennuksena myönnettäviä kommunikaatio-opetuskeinoja ovat tukiviittomien, viitotun puheen ja viittomakielen opetus.

Kommunikaatio-opetusta haetaan puheterapeutin suosituksesta vammaispalveluhakemuslomakkeella ja päätökset tekee vammaispalvelujen sosiaalityöntekijä. Kommunikaatio-

Laadittu 18.11.2022

Kainulainen Anna-Liisa ja
Mäklin Jaana

Päivitetty 29.1.2024

Kainulainen Anna-Liisa ja
Käyhkö Kaisa-Mari

opetus järjestetään kuntayhtymän omana työnä.

Myönnettävät palvelut

Tukiviittomien opetus asiakkaille ja lähipiirille

- myönnetään alkeispaketti harkinnan mukaan 5–10 x 45 min yksilöopetuksena
- alkeispaketin jälkeen myönnetään puheterapeutin konsultaation perusteella 5–15 x 45 min.
- jatkohakemus käsitellään asiakkaan tilannekohtaisen arvion perusteella.

Viittomakielen ja viitotun puheen opetus asiakkaille ja lähipiirille:

- kuurolle tai kuuroutuneelle henkilölle ja hänen lähipiirilleen myönnetään viittomakielen alkeisopetusta ja jatko-opetusta tilannekohtaisen arvioinnin perusteella.

Kuntoutusohjaus

Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen.

Päivittäisen toiminnan koneet, välineet ja laitteet

Määrärahasidonnaisiin ja yksilöllisesti harkittuihin taloudellisiin tukitoimiin ja palveluihin voidaan myöntää avustusta erityisistä syistä, mikäli niiden avulla edistetään henkilön omatoimista suoriutumista tai vähennetään huomattavasti muiden palvelujen tarvetta. Korvausta voidaan myöntää niihin laitteisiin, joita henkilö tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi liikkumisessa, viestinnässä tai jokapäiväisessä suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet. Laitteita, välineitä ja koneita voidaan myös myöntää käyttöön toistaiseksi tai määräajaksi, jolloin huolto- ja korjauskustannuksista vastaa Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Käyttökustannuksista vastaa asiakas.

Tällaisia palveluja/avustuksia ovat esim. autoavustus, ajonhallintalaitteet, muut liikkumisvälineet, tekstipuhelimet tai kodinkoneet. Määrärahan puitteissa voidaan myöntää viestintään liittyviä laitteita tai se osuus laitteiden kustannuksista, joka on vamman tuomaa lisäkustannusta, mikäli laitteilla tuetaan vammaisen henkilön tavanomaisissa toiminnoissa suoriutumista.

Koneiden ja laitteiden hankintakustannuksista voidaan korvata pääsääntöisesti puolet. Vakiomalliseen välineeseen/koneeseen/laitteeseen voidaan korvata kuitenkin vamman kannalta välttämättömien muutostoimenpiteiden kustannukset kokonaan. Vamman kannalta välttämättömistä auton lisälaitteista voidaan korvata puolet, yleensä korkeintaan 2000 euroa. Auton hankintakustannuksista toimituskuluineen voidaan korvata puolet, kuitenkin yleensä enintään 500 euroa. Auton hankinta-avustuksessa otetaan huomioon tapauskohtaisesti auton käyttötarkoituksen lisäksi aika edellisen avustuksen myöntämisestä sekä asiakkaan olosuhteet. Auton hankinta-avustusta on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet eli kaupan sopimishetkestä alkaen, ei esim. tullaushetkestä tai autoon liittyvien muutostöiden jälkeen tapahtuvasta rekisteröinnistä. Mikäli on kyse aiemmin avustusta saaneen auton vaihdosta johtuen auton kunnon heikkenemisestä tai asiakkaan tilanteesta tapahtuneesta muutoksesta, otetaan vanhan auton luovutushinta huomioon uuden auton hankintakustannuksia vähentävänä tekijänä. Auton vaihdon yhteydessä asiakkaan tulee esittää auton kuntoarvio.

Auton hankintatukea myönnettäessä käytetään seuraavia kriteereitä:

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

- 1) Ensisijaisesti avustus auton välttämättömiin muutostöihin/laitteisiin ja toissijaisesti auton hankintakustannuksiin.
- 2) Etusijalla ovat ne hakijat, joille auton välttämättömät muutostyöt/lisälaitteet ja auton hankintatuki ovat tarpeen työssä käymisen tai opiskelun vuoksi.
- 3) Vaikeavammaiset, jotka ajavat itse autoa ja tarvitsevat liikkumisessaan apuvälineitä.
- 4) Ne lapset ja nuoret, joiden kuljettamisessa heidän perheensä tarvitsee auton lisälaitteita ja jotka eivät saa riittävästi kuljetuspalveluita.

Autoavustus yleensä saattaa vähentää kuljetuspalvelujen määrää, mutta ei poista oikeutta kuljetuspalveluihin ks. kuljetuspalvelut. Asiasta sovitaan asiakkaan kanssa.

Kuulovammaisten kuvapuhelinhankinnan yhteydessä asiakas ottaa yhteyttä Kainuun keskussairaalan kuulovammaisten kuntoutusohjaajaan tai apuvälineyksikköön, josta tehdään selvitys asiakkaan atk-laitteiden ja internetyhteyden soveltuvuudesta etäyhteyden luomiseen. Asiakkaan tarvitsemasta kamerasta ja ohjelmasta tehdään hakemus, ja Kainuun keskussairaalan apuvälinemekaanikon lausunto laitesoveltuvuudesta liitetään vammaispalveluhakemukseen. Vammaispalveluna voidaan korvata ohjelma ja 50 % kameran kustannuksista. Laitteet tilataan Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kautta.

Matkapuhelimista tai tabletista (mobiililaitteista) voidaan korvata enintään puolet hankintahinnasta, kuitenkin enintään 200 euroa. Asiakkaalle ei myönnetä korvausta sekä matkapuhelimeen että tablettiin. Mobiililaitteen vaihtoon voidaan myöntää korvausta viiden vuoden välein ja enintään kolme kertaa.

Vamman vuoksi välttämättömien harrastusvälineiden hankinnasta voidaan korvata enintään puolet kohtuuhintaisen laitteen hankintahinnasta, kuitenkin enintään 500 euroa.

Vaate- ja erityisravintokustannukset

Määrärahasidonnaista korvausta ylimääräisiin vaatekustannuksiin voidaan myöntää yksilöllisen harkinnan perusteella, kun vammasta johtuen vaatteiden kuluminen on tavanomaista suurempaa tai kun asiakas ei voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita. Määrärahasidonnaista korvausta ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin voidaan myöntää kustannusten ollessa huomattavia ja käytön ollessa pitkäaikaista ja säännöllistä. Näissä asioissa huomioidaan ensin muun sosiaaliturvan ensisijaiset etuudet kuten Kelan korvaus erityisravinnosta. Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet.

Laadittu	18.11.2022	Kainulainen Anna-Liisa ja Mäklin Jaana
Päivitetty	29.1.2024	Kainulainen Anna-Liisa ja Käyhkö Kaisa-Mari

9. Ammatillisen tukihenkilöpalvelun myöntämisperusteet aikuisten sosiaalityössä

Ammatillisen tukihenkilötoiminnan tarkoitus

Ammatillinen tukihenkilötoiminta on sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) 28 §:n mukaista sosiaalipalvelua. Kyseessä on määrärahasidonnainen palvelu. Ammatillisella tukihenkilötoiminnalla ehkäistään asiakkaan syrjäytymistä ja edistetään hänen osallisuuttaan yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Toiminnalla tuetaan palveluihin ohjautumista ja sitoutumista, esimerkiksi tuetaan päihdeongelmasta kärsivää asiakasta hoitoon lähtemisessä. Lisäksi sillä tuetaan asiakkaan sosiaalisten suhteiden luomista, asioiden hoitamista, päivärytmin ylläpitämistä ja mielekkään tekemisen löytämistä. Tukihenkilö tukee asiakasta itsenäisessä suoriutumisessa sekä esimerkiksi koulunkäynnin aloittamisessa, opintojen tukemisessa ja tarvittaessa tilanteissa, joissa asiakkaan opinnot tai työ ovat vaarassa keskeytyä. Tukihenkilö voi olla tarpeen myös asiakkaan kotiutuessa kuntoutus- tai osastojaksolta elämäntilanteen vakauttamiseksi ja kuntoutustavoitteiden toteutumiseksi. Toiminta tukee kokonaisvaltaisesti asiakkaan mielenterveyttä ja päihteettömyyttä. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on tavoitteellista ja se perustuu asiakkaan kanssa laadittuun sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakassuunnitelmaan. Siitä tehdään valituskelpoinen palvelupäätös. Jatkopäätösten perusteluna on aikaisemman jakson vaikuttavuuden arviointi.

Aikuisten sosiaalityössä ammatillista tukihenkilötoimintaa järjestetään niille asiakkaille, joiden palvelutarpeeseen ei voida vastata Kainuun hyvinvointialueen omalla toiminnalla.

Asiakkaan on täytettävä seuraavat myöntämisperusteet:

- Asiakas tarvitsee palvelun alkaessa tukihenkilön tukea vähintään neljä (4) tuntia joka viikko.
- Asiakas ei saa riittävää apua muusta palvelusta, kuten asumisen ohjauksesta, henkilökohtaiselta avustajalta, muusta sosiaalisesta kuntoutuksesta, etsivästä nuorisotyöstä, omavalmentajalta tai vastaavalta, kriisikeskuksen tukihenkilöltä, Kelan Nuotti-valmennuksesta NEET-nuorille (Nuoret ilman työ-, koulutus- tai harjoittelupaikkaa eikä nuori ole ase- tai siviilipalveluksessa), mielenterveys- ja riippuvuuksien hoidon kotikuntoutuksesta, lastensuojelun jälkihuollosta tai vapaaehtoispalveluista.
- Asiakkaan tuen tarve on arvioitu moniammatillisesti.
- Ammatillisen tukihenkilön tarve on ilmeinen asiakkaan hyvinvoinnin parantamiseksi.

Tukihenkilöpalvelua ei myönnetä tai palvelu katkaistaan seuraavissa tilanteissa:

- Mikäli asiakas on oikeutettu muun lain nojalla saamaan vastaavaa palvelua esimerkiksi lastensuojelun jälkihuollosta tai kehitysvammapalveluista, palvelua ei myönnetä aikuissosiaalipalveluista.
- Laitoshoidon tai -kuntoutuksen aikana
- Tukihenkilöpalvelua ei ole tarkoitettu terapiaa korvaavaksi tueksi tai korvaamaan asumispalveluja.
- Aikuissosiaalityöstä tukihenkilöä ei pääsääntöisesti myönnetä alaikäisille henkilöille.
- Mikäli asiakas ei peru tukihenkilön tapaamista sovitussa määräajassa ilman perusteltua syytä, toiminta keskeytetään. Tämä kohta kirjataan asiakkaalle tehtävään päätökseen.
- Asiakas oleskelee pääasiallisesti Kainuun hyvinvointialueen ulkopuolella.

Laadittu 18.11.2022

Kainulainen Anna-Liisa ja
Mäklin Jaana

Päivitetty 29.1.2024

Kainulainen Anna-Liisa ja
Käyhkö Kaisa-Mari

10. Tukihenkilötoiminnan myöntämisperusteet ja maksettava tukihenkilöpalkkio vammaisten sosiaalityössä

Kainuun hyvinvointialueen vammaisten sosiaalityön palveluyksikkö järjestää harkinnanvaraisena palveluna kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) perusteella tukihenkilötoimintaa kehitysvammaisille henkilöille. Kyseessä on määrärahasidonnainen palvelu.

Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on tukea kehitysvammaisten henkilöiden itsenäistymistä ja itsenäistä asumista sekä pidemmällä aikavälillä vähentää ryhmäkotiasumispalvelujen tarvetta. Tukihenkilötoimintaa järjestetään nuorille (alkaen 13-vuotiaat) ja aikuisille kehitysvammaisille, jotka asuvat lapsuudenkodissaan tai itsenäisesti omassa asunnossaan. Toimintaa ei järjestetä kuntayhtymän omissa ryhmäkodeissa tai ostopalveluna hankittavissa ryhmäkodeissa asuville asiakkaille eikä tuetun asumisen asiakkaille.

Tukihenkilötoiminta on sisällöltään ohjausta ja enintään pienimuotoista avustamista (liikkuminen, pukeutuminen, kommunikaatio). Tukihenkilötoiminta ei ole hoivaa, hoitoa eikä ensisijaisesti vanhempien jaksamisen tukemista. Tukihenkilö toimii asiakkaan harrastustoiminnassa henkisenä ja fyysisenä tukena. Tarvittaessa tukihenkilö kulkee harrastukseen liittyvät matkat asiakkaan kanssa, on mukana tukemassa ja huolehtii asiakkaan turvallisuudesta harrastustoiminnan aikana.

Tukihenkilöä ei myönnetä, mikäli asiakkaalle on myönnetty henkilökohtaista apua harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen. Tukihenkilötoimintaa järjestetään enintään 10 tuntia kuukaudessa. Asiakkaan tulee sitoutua toimintaan ja osallistua sisällön suunnitteluun.

Tukihenkilönä voi toimia 16 vuotta täyttänyt henkilö, joka ei ole tuettavan vanhempi tai samassa taloudessa asuva henkilö. Tukihenkilö sitoutuu toimintaan sovituksi määräajaksi kalenterivuoden aikana. Tukihenkilön soveltuvuus tehtävään selvitetään haastattelemalla asiakkaan tai hänen edustajansa esittämä tukihenkilö. Lisäksi tukihenkilöltä tarkistetaan rikosrekisteriote.

Tukihenkilöpalvelua haetaan vammaisten sosiaalityön palveluyksiköstä. Hakemuksen käsittelee ja viranhaltijapäätöksen tekee Kainuun hyvinvointialueen vammaisten sosiaalityön viranhaltija. Myönteisen tukihenkilöpäätöksen jälkeen laaditaan tukihenkilösopimus. Sopimuksessa määritellään tuen sisältö, voimassaoloaika, korvaukset ja kuukausittainen tukihenkilöpalkkio. Lisäksi sopimukseen kirjataan vammaisten sosiaalityön vastuuhenkilö, joka seuraa sopimuksen sisällön toteutumista.

Tukihenkilöpalkkio on vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avun tuntipalkan suuruinen (10,09 €/tunti vuonna 2024). Se on veronalaista tuloa. Kainuun hyvinvointialue vammaisten sosiaalityö suorittaa tukihenkilöpalkkion toteutuneen tuntiastian perusteella. Asiakas vastaa tukihenkilön kuluista ja matkakorvauksista. Tukihenkilö ei ole työsuhteessa Kainuun hyvinvointialueeseen tai asiakkaaseen.